

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Ühiskonnateaduste instituut

Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni eriala

Greete Palgi

**EESTI NAISAJAKIRJANIKE KOGEMUSED AGRESSIIVSETE
JA AHISTAVATE KOMMENTAARIDE JA ALLIKATEGA**

MAGISTRITÖÖ

Juhendaja: Signe Ivask, PhD

Tartu 2020

Sisukord

SISSEJUHATUS	3
1. TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD	6
1.1 Rünnakud naissoost ajakirjanike vastu	6
1.2 Ahistamise tagajärjed ajakirjanikele	11
1.3 Organisatsioonisisene toetus	13
1.4 Uurimisküsimused	16
2. MEETOD NING VALIM	18
2.1 Valim	18
2.2 Andmekogumismeetod	20
2.3 Andmeanalüüsi meetod	21
3. TULEMUSED	23
3.1 Naissoost ajakirjanike ründamine	23
3.1.1 Ründamise, ahistamise või agressiooni defineerimine	23
3.1.2 Ründajad	26
3.1.3 Ründajate aktiveerumine	29
3.2 Toimetulekumehhanismid	32
3.3 Tagajärjed verbaalsetele rünnakutele ja agressioonile	34
3.4 Ajakirjanike toetamine	36
3.5 Väljaannete olemasolevad mehhanismid rünnakute vastu	39
4. JÄRELDUSED	42
4.1 Uuringu tulemused	42
4.2 Diskussioon	45
4.3 Meetodi kriitika	46
KOKKUVÕTE	48
SUMMARY	50
KASUTATUD KIRJANDUS	52
LISAD	58
Lisa 1	58
Lisa 2	60

SISSEJUHATUS

Lääneriikide naissoost ajakirjanikud kõnelevad üha julgemalt ahistamisjuhtudest, et tuua välja, kuidas neid rünnanud inimesed on seni tagajärgedeta pääsenud. Alles aprillis kirjeldasid kolm Prantsusmaa naissoost spordireporterit, kuidas neid on süstemaatiliselt ahistatud ning diskrimineerimine tuleb lõpetada (Leheste, 2020).

Kuigi lääneriikides on soopõhist ahistamist ja rünnakuid üha rohkem uuritud, on seda Eestis võrdlemisi vähe tehtud. Aktiivne teavitustöö lükkas USA-s 2006. aastal käima #metoo (#minaka) liikumise, mis omakorda viis 2017. aastal selleni, et naised rääkisid oma nime ja näoga neid ahistanud, rünnanud ja vägistanud meestest, kes tihtipeale olid enda valdkonnas võrdlemisi kõrgel kohal (Me Too, 2020). Lisaks hakkas liikumine koguma aktiivseid kaasaraäkijaid teistes lääneriikides.

Süüdimõistetud seksuaalkurjategija ja endine produtsent Harvey Weinstein läks trellide taha just sel põhjusel, et tema ohvrid said #metoo liikumisest julgust ning hakkasid ükshaaval rääkima, kuidas Weinstein neid ahistas ja survestas enda kõrge positsiooni abil (Sturges, 2020).

Seega võib öelda, et naistevastaste rünnakute teadvustamine ja nendest rääkimine aitab ühiskonnal mõista probleemi tõsidust, kuidas naised peavad karjääris rinda pistma ahistajatega. Soopõhine ahistamine ametikohal loob aga naistele veel ühe lisatakistuse, mis tuleb edukaks karjääriks ületada.

Leidsin juba bakalaureusetöös sama teemat uurides (Palgi, 2018), et naissoost ajakirjanikud puutuvad ameti tõttu kokku ahistamise, agressiooni ja rünnakutega. Toona ei selgunud, mis on toimetuste roll ehk kas ja kuidas toetavad toimetused ajakirjanikke. Seega soovin magistrیتöös välja selgitada, kas ja mil moel pakuvad toimetused süsteemset tuge ajakirjanikele rünnakute, agressiooni ja ahistamise takistamiseks. Lisaks töötan ise ajakirjanikuna ja soovisin

töökeskonnas tekkinud tähelepanekutele saada juurde teaduslikku uuringut kasutades tulemused, mis kas kinnitaksid või lükkaksid ümber vaatlusest tekkinud hinnanguid.

Siiski uurisin magistritöös edasi ka ajakirjanike ahistamist, kuna soovisin valimit laiendada ja seeläbi saada esinduslikumad tulemused. Sel moel on võimalik paremini laiendada nende ajakirjanike kogemusi Eesti naissoost ajakirjanikele üldiselt.

Üks keskne probleem selliste teemade puhul on küsimus, kuidas defineerida ahistav või ahistav käitumine. Teadustöodes ja uudistes kasutatakse säärase käitumise kirjeldamiseks sõnu “agressioon”, “solvamine”, “rünnak”, “ahistamine”, “negatiivne tagasiside” ja palju muud. Pealegi tuleb arvesse võtta, et inimesed hindavad mingisugust käitumist ja tegevust subjektiivselt.

Lähtun seega praeguses uuringus bakalaureusetöös käsitletud definitsioonist, kus ahistamine on igasugune ründav, ähvardav või agressiivne verbaalne väljendamine ning käitumine, kus rünnatu pannakse ebamugavasse, pingelisse või stressirohkesse olukorda (Nilsson ja Örnebring, 2016; Palgi 2018 järgi). Olulisim minu töös on just ajakirjanike endi kogemus, seetõttu valisin definitsiooni, mis lähtub rünnatutes tekitatud negatiivsetest emotsioonidest ja toetub nende endi hinnangule.

Kaasasin sarnaselt varasemale uurimistöole (Palgi, 2018) vaid naissoost ajakirjanikud, kuna näiteks naissoost ajakirjanikud Saksamaal, USA-s, Taiwanis, Indias ja Suurbritannias kogevad rünnakuid kommentaariumis või meilitsi, mis keskenduvad nende soole (Chen jt, 2018: 3). Näiteks üks Taiwanis töötanud teleajakirjanik märkis, et kui tema meeskolleegi lugu kritiseeritakse internetis lausega “Käi põrgu!”, siis naissoost ajakirjaniku käest uuritakse, miks ta juba pornonäitlejaks ei hakka (Chen jt, 2018: 7). Ameeriklannast reporter märkis, et ajakirjaniku saavutused on kahe teraga mõõk, sest kui naissoost ajakirjanik saab tööga suurepäraselt hakkama, viidatakse, et ta jõudis nii kaugele vaid enda soo pärast (Chen jt, 2018: 8). Samas kui naissoost ajakirjanik ei ole oma töös nii särav, siis viidatakse, et ta ei saa hakkama, kuna on naine (Chen jt, 2018: 8). Seega meediatöötajate vastases verbaalsetes rünnakutes mängivad rolli soostereotüübid ning sooline diskrimineerimine ning minu töös on oluline faktor ajakirjaniku sugu.

Võrreldes ajaga, mil viisin läbi uurimust bakalaureusetöoks, on Eesti Piirideta Reporterite pressivabaduse nimekirjas kukkunud kolm kohta (RSF, 2020). Veel on toimunud muutus Eesti poliitmaastikul, kus koalitsioonis on 2019. aastast parempopulistlik erakond (EKRE). See muutus ei ole ainuomane Eestile, paremäärmuslus on muutunud menukamaks ka USA-s, Rootsis, Indias ja Hiinas (Schroeder, 2018: 60). Toon selle muutuse välja Schroederi (2018) järelduse tõttu, et parempoolsed parteid vastandavad end meediaväljaannetele eriti tugevalt võrreldes teiste poliitiliste vaadete esindajatega ja tekitavad seeläbi pingeid toimetustes ja ajakirjanikes. Mõistagi on Eesti ajalugu vaadates pingeid poliitikute ja ajakirjanike vahel varemgi toimunud, sealhulgas presidentide ja ajakirjanduse vahel.

Magistritöö koosneb neljast peamisest peatükist – esimeses peatükis kirjutan teoreetilistest ja empiirilistest lähtekohtadest, avades täpsemalt naissoost ajakirjanike poolt kogetud ahistamisest, mis tagajärjed ahistamisel on ning kuidas organisatsioonisiselt alluvaid toetatakse. Teises peatükis selgitan, kes on mu valimis, missugused on uuritavate ajakirjanike teemavaldkonnad ning missuguse andmekogumismeetodi- ja analüüsiga intervjuusid uurin. Kolmandas peatükis avan olulisemad tulemused, näiteks kes on ründajad, kuidas ajakirjanikud ahistamisega toime tulevad ning kuidas toimetused ajakirjanikke toetavad ja kuidas toimetused seni on ajakirjanikke toetanud. Töö neljas osa on järelduste peatükk, kus toon välja olulisemad leiud.

Täna kõiki ajakirjanikke, kes olid nõus minuga vestlema ja soovitasid teisigi ajakirjanikke, kellega kõneleda. Täna retsensenti Marii Kangurit julgustuse ning toetuse eest. Suur tänu juhendaja Signe Ivaskile, kes alati nõu ja jõuga aitas ning suunas.

1. TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD

Esimeses peatükis selgitan lahti kesksed põhimõisted ning loon varasematel uuringutel põhineva raamistiku, milles analüüsin naissoost ajakirjanikele suunatud verbaalsete rünnakute esinemist, tajumist ja tagajärgi. Peale selle kirjeldan soolist ja seksuaalset ahistamist naisajakirjanike suhtes teiste riikide näitel, mis toetavad teesi, et naissoost meediatöötajaid rünnatakse nende soo kaudu. Lisaks käsitlen organisatsioonisisest toetust ametikohtadel, kus inimesed puutuvad rohkem kokku ahistamise, rünnakute ja agressiooniga.

1.1 Rünnakud naissoost ajakirjanike vastu

Ajakirjanike töö kätkeb endas esinemist oma nime ja näoga, lisaks on ajakirjanike kontaktid kättesaadavad, Eestis näiteks lauatelefoninumbrite ja meiliaadresside näol, peale selle saab ajakirjanikuga ühismeedias kontakti otsida. Kuna ajakirjanike töö tulemus on sisuliselt iga päev lugejate ees ja lugejate hinnata, võib ajakirjaniku loodud artikkel tähendada konflikti, kui lugejale või infoallikale ei meeldi uudise teema või selle käsitus. Sellisel puhul võib lugeja otsida kontakti ajakirjanikuga, et teavitada teda enda arvamusest.

Ähvardamist ning ahistamist on keeruline defineerida, sest inimesed tõlgendavad neid termineid vastavalt enda hinnangutele. Lisaks mängib ahistamise defineerimise puhul rolli õigusruum, näiteks Austraalias liigitatakse seksuaalse ahistamise alla igasugune seksuaalse tähelepanu osutamine, mis on ühele osapoolle soovimatu ning ebameeldiv, Prantsusmaal on see raamistatud aga survestamisena seksuaalsete hüvede saamiseks (Quick ja McFayden, 2017, viidatud Steinfeld, 2020: 241 kaudu).

Lähtun oma töös Nilssoni ja Örnebringi (2016) selgitusest, kus rünnaku vormid varieeruvad ajakirjanike solvamisest kuni seksuaalse vägivallega ja surmaga ähvardamiseni. Lisaks tuleb naissoost ajakirjanike puhul ühe aspektina arvestada soolist ja seksuaalset ahistamist, mille piirid on hägused, sest kahte terminit vaadatakse tihti ühena (Lamesoo, 2017: 58, Palgi, 2018 kaudu).

Seega tähendab minu uuringus sarnaselt bakalaureusetööle ahistamine igasugust ründavat, ähvardavat või agressiivset verbaalset või füüsilist käitumist, kus rünnatu tunneb ebamugavust, pinget või isegi tugevat stressi (Nilsson ja Örnebring, 2016, Palgi, 2018 kaudu). Seksuaalset ahistamist defineerin seetõttu soovimatu mistahes seksuaalse olemusega mittesõnalise või sõnalise tegevusena, mis tekitab samamoodi ebamugavust, alandavat tunnet või vähendab turvatunnet (Karu jt, 2014: 7).

Igasuguse ahistamine on tihtipeale seotud võimusuhetega, mis võivad, aga ei pruugi olla üldse formaalselt kehtestatud (Steinfeld, 2017: 241). Näiteks võib ülemus ahistada alluvat, suurem rahvus sisserändajaid ning mehed naisi (Steinfeld, 2017: 241-242). Võimusuhte uuringust selgus, et teatud olukordades võivad mitteformaalsed ning stereotüüpsed võimusuhted kaaluda üle formaalsed võimusuhted, näiteks stereotüüpselt meeste valdkonnas töötavaid naisülemusi ahistatakse alluvate ja koostööpartnerite poolt oluliselt rohkem kui meesülemusi (McLaughlin, Uggen ja Blackstone, 2012: 642).

Meedia on seni valdkond, kus tegutseb rohkem mehi (Women's Media Center, 2017: 4). USA näitel on tele- ja trükiuudiste ning uudisteagentuuride toodangust 62 protsenti meesautorite tehtud, vaid 38 protsenti aga naisautorite toodetud (Women's Media Center, 2017: 9). Seetõttu võib väita, et naised peavad meedias töötades võitlema mitteformaalsete võimusuhetega.

Kuigi ajakirjanikke saab olenemata soost tabada ühismeedia, telefoni või e-maili teel, leidis Suurbritannia mõttekoda, et naissoost ajakirjanikele saadetakse Twitteris ligi kolm korda rohkem ründavaid, ahistavaid ja ähvardavaid säutse, kui nende meessoost kolleegidele (Demos, 2014).

Seega, kuigi võiks eeldada, et ajakirjanikke rünnatakse vaid ameti tõttu teistest kodanikest rohkem, mängib rünnakutes olulist rolli ajakirjaniku sugu. Naissoost tehnoloogiaajakirjanikke uurides selgus, et kaht kolmandikku koguvallimist (102 ajakirjanikku) oli internetis ahistatud (Adams, 2017). Koguvallimist märkis veel kolmandik, et ahistamine muutub vaid aastate jooksul hullemaks ning 86 protsenti vastanutest nõudsid meetmeid soopõhise rünnaku takistamiseks nii toimetuste kui ühismeediaplatvormide poolt (Adams, 2017).

Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee rõhutas 2014. aastal, et liikmesriikidel on kohustus võtta arvesse soopõhiseid rünnakuid meediatöötajate suunal ning võtta sugu keskseks meetmeks ajakirjanike kaitseprogrammide loomisel (Euroopa Nõukogu, 2014). 2017. aastal raporteeris Euroopa Nõukogu, et ajakirjanike töösse sekkutakse üha enam ning meediavabadus on Euroopa Liidu liikmesriikide seas hoopis langenud (Euroopa Nõukogu, 2017). Ajakirjanikud muretsesid toona enim sõnavabaduse piiramise ning poliitilise mõjutuse ja seega tsenseerimise pärast (Euroopa Nõukogu, 2017). Raportis käis Euroopa Nõukogu välja ajakirjanikke toetavate mittetulundusühingute loomise ja ombudsmanide palkamise Euroopa Liidu liikmesriikidesse, seni pole Eestis neist aga kumbagi loodud (Euroopa Nõukogu, 2017).

Kuigi ajakirjanikud muretsesid tsenseerimise pärast, pole füüsilised rünnakud Euroopa Liidu Põhiõiguste ameti 2016. aasta uuringu põhjal Euroopa Liidu liikmesriikides sagedased (FRA, 2016: 2). Siiski ähvardatakse ja ahistatakse internetis ajakirjanikke pigem tihti (FRA, 2016: 2). Naisajakirjanikke rünnatakse ennekõike nende soo tõttu, neid ähvardatakse vägistada ning füüsiliselt vigastada (FRA, 2016: 2). Peale naissoost meediatöötajate on suurema internetirünnakute turmtule all rassiliste vähemuste esindajad (FRA, 2016: 2).

Euroopa Nõukogu strateegia inimõiguste järgimiseks internetis 2016–2019 aastani tõi välja, et üha levinum on naiste küberjälitamine või interneti vahendusel ähvardamine ning probleemiga tuleb kiiresti tegeleda (Euroopa Nõukogu, 2016). See kinnitab, et naissoost ajakirjanikud puutuvad internetis rohkem kokku soopõhiste ja seksuaalse alatooniga rünnakutega kui nende meessoost kolleegid.

Ametialane seksuaalne ahistamine on Austraalia naissoost ajakirjanike asjaolu, millega tuleb leppida stereotüüpses meeste valdkonnas, ka meedias töötades (North, 2016). Seega normaliseeritakse seksuaalset ahistamist ja peetakse seda ametiga kaasnevaks paratamatuseks. Küll aga märkisid Austraalia naissoost ajakirjanikud, et seksuaalne ahistamine toimub võimu, mitte seksi või seksuaalsuse tõttu (North, 2016).

Rahvusvaheline Naiste Meediaühing (IWMF) viis 2013. ja 2014. aastal läbi rahvusvahelisi uuringud naissoost meediatöötajate seas (Barton, Storm, 2014). 977 inimesest koosnevast valimist ligi kaks kolmandikku olid kogenud ähvardusi või katseid ajakirjanikku hirmutada

nende töö tõttu (Barton, Storm, 2014: 8). Nende juhtumite puhul olid 64 protsenti ründajatest meessoost isikud (Barton, Storm, 2014: 8).

Asjaolu, et naissoost ajakirjanikke ründavad just mehed, kinnitas 2013. aastal Rootsis toimunu, kus naisajakirjanikke ähvardati järjepidevalt vägistada, piinata ja tappa (Edström, 2016: 99). Ahistajad kasutasid ühtse alustekstina 2011. aastal Norras 77 inimest tapnud Anders Behring Breiviku misogynüünset manifesti, mis idealiseeris patriarhaalset süsteemi ja pidas feminismi Euroopa ühiskonna söövitajaks (Edström, 2016: 97). Ajakirjanikud andsid rünnakutest ametivõimudele teada ning selgus, et ähvardajad olid suures osas erinevatelt elualadelt keskealised mehed (Edström, 2016: 100).

Kuigi ajakirjanike ründamine paistab interneti laialdase ligipääsu tõttu vaid suuremaks probleemiks kasvavat, pole toimetused ajaga kaasas käinud. Rahvusvaheliste meediatöötajate seas peetud küsitluse ligi tuhandest inimesest koosnevast valimist alla kolmandiku väitis, et nende töökohas on kasutusel mõned meetodid, et ajakirjanikke kaitsta (Barton, Storm, 2014: 9). Vaid viiendikku vastanutest valmistati ette, kuidas verbaalsete ja füüsiliste rünnakute vastu hakata (Barton, Storm, 2014: 9).

Kuigi internet muudab ajakirjanike ründamise, ahistamise ja solvamise lihtsamaks pakub tehnoloogia osalist abi sellise agressiooniga tegelemiseks. Näiteks ameeriklannast reporter, kellel on enda ametialaseks kasutuseks mõeldud Facebooki leht, ütles, et on keelanud avaldada kommentaarid, mille sisus on sõnad “seksikas”, “kuum”, “rinnad” (Chen jt, 2018: 9). Suurem osa 75 ajakirjanikust, kes samale uuringule vastasid, märkisid, et ignoreerivad solvavaid kommentaare ning veebirünnakute puhul on oluline “paks nahk” (Chen jt, 2018: 9-10).

Samas märgiti, et ka “paksu naha” kasvatamisel teevad ründavad sõnumid lõpuks haiget (Chen jt, 2018: 9). Toimetused üldiselt ei koolita ajakirjanikke, kuidas vihakõne ja ahistavate sõnumitega tegeleda ning seega kasutavad ajakirjanikud toimetulekumehhanismina “paksu nahka”, mis sisuliselt tähendab mure ignoreerimist (Chen jt, 2018: 10).

Ajakirjanikud pole ainsad, keda ametialaselt ning soo kaudu rünnatakse. 2018. aasta uuring tõestas, et nii naissoost ajakirjanikke kui poliitikuid rünnatakse Twitteris USA ja UK näitel iga

30 sekundi järel (Amnesty International, 2018). Kõikidest ründavatest säutsudest ehk umbes 16 miljonist säitsust oli ligi seitse protsenti ehk 1,1 miljonit säitsu problemaatilised ehk postitaja väljendas tugevat agressiooni või õhutas vägivalda ning/või ründas inimest tema soo, nahavärvi või uskumuste tõttu (Amnesty International, 2018). Probleemaatiline säitsatus oli näiteks järgmine: “Hei, lits! Sa peaksid kaduma, kuni veel saad. Sind on lihtne leida.” või “Kui teda vägistatakse, kas ta hoiaks oma suu kinni?” (Amnesty International, 2018). Seega ei pea soolise diskrimineerimisega internetis rinda pistma vaid ajakirjanikud, vaid kõik naised, kelle amet toob neid kuidagi avalikkuse ette.

Internetirünnakute takistamisel on vaja seadusloome arengut, kuna paljude riikide seaduseid pole kohandatud veebis toimuvatele väär- ja kuritegudele (Greberg 2014, Edström, 2016: 101 kaudu). Järjepidev naissoost ajakirjanike ahistamine Rootsis 2013. aastal pani Rootsi politseiametnikud ja prokurörid avalikult avaldama pahameelt, et kehtivate seaduste põhjal ei saa vihakõne vastu palju ette võtta (Greberg 2014, Edström, 2016: 101 kaudu). Sedasi võib Rootsi prokuröride ja politseiametnike väitel sõnavabadus muutuda ohuks iseendale (Greberg 2014, Edström, 2016: 101 kaudu).

Võrreldes ajaga, mil uurisin naisajakirjanike ahistamist bakalaureusetöoks, kukkus Eesti Piirideta Reporterite pressivabaduse nimekirjas kolm kohta (RSF, 2020). Üheks põhjuseks tuuakse välja koalitsioonipoliitikute pidevad rünnakud meedia suunal (RSF, 2020). Kuigi võimuloleva poliitikute vastandamine meediaga pole midagi ebatavalist, märkis Freedom House analüüsis, et mitmetes väga tugeva demokraatliku traditsiooniga riikides on võimule tulnud populistlikud liidrid, kes üritavad meedia iseseisvust ning vabadust kõigutada (Repucci, 2019: 1).

Parempoolse populismi tõus kipub problemaatiline olema just naiste suhtes. Näiteks Prantsusmaa ja Saksamaa parempopulistlikud parteid rõhuvad enda väitel naiste õiguste kaitsele, kui soovivad keelata moslemite traditsiooniliste rõivaste kandmise, kuid selle varjus **ei pea** pereplaneerimist ning aborte õigeks ja **peavad** traditsioonilise soorolle ohus olevaks, kuna riik rahastab soouuringuid (Sayan-Cengiz ja Tekin, 2019). Seega tehakse naiste õiguseid lubada kaitses vastupidist.

Parempoolse populismi eestvedajad esitlevad end “liberaalse eliidi” vastastena ning populistide huvid on olulisemad läbipaistvast arutelust ning pressivabadusest (Repucci, 2019: 2). Sarnaseid näiteid võib tuua näiteks Ungarist ja Serbiast, kus represseeritakse vaba ajakirjandust ning suur osa meediaväljaandeid on antud valitsusele sobivate inimeste juhtida (Repucci, 2019: 2).

Eestis ei võta sekulaarsele riigile omaselt tihti kirikud või usukogukonnad palju sõna päevapoliitika teemal. Küll aga mõistis esmakordselt Eesti Juudi Kogukonna nõukogu hukka ühe erakonna, Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna väljaütlemisi (Jewish Community..., 2019). “Selle partei paljud väljaütlemised on vaenulikud rahvusvähemuste suhtes ning on suunatud ühiskonna jagamisele omadeks ja võõrasteks. Kõik see toob kaasa sügavat muret ja kahetsust,” teatas nõukogu ühismeedia vahendusel (Jewish Community..., 2019). Lisaks pidi esimest korda Eestis asuma uudistoimetus (“Aktuaalne kaamera”) avaliku avaldusega enda ajakirjaniku kaitsele, kuna EKRE ründas ajakirjanikku, süüdistades teda valetamises (Reisenbuk, 2019).

Taasiseseisvunud Eesti ajaloos on siiski võimulolevate poliitikute vastasseis ajakirjanikega varemgi uudiskünnist ületanud. 2007. aastal sõnas toonane president Toomas Hendrik Ilves, et ajakirjanikud peavad mõistma enda kohustusi, mõtlemata kasumile või sensatsioonile (VIDEO: President Ilves..., 2014). Samamoodi jäi Ilves meedia suhtes ründaval seisukohal olevana silma 2014. aastal, kui palus ajakirjanikud ruumist välja visata (VIDEO: President Ilves..., 2014).

Seega pole poliitikute verbaalsed rünnakud meedia suunal midagi uut, küll aga on probleemne internetis üha leviv naissoost ajakirjanike ahistamine ning agressioon. Kuigi ajakirjanikud väidavad end “paksu naha” ehk rünnakute ignoreerimisega kaitsvat, on agressioonil ja ahistamisel tõsised ning pikaajalisemad mõjud.

1.2 Ahistamise tagajärjed ajakirjanikele

Naissoost ajakirjanikke kiputakse ründama nende soo ja teemade kaudu, mida ajakirjanikud kajastavad, seega on erilise tähelepanu all säärased naissoost ajakirjanikud, kes kirjutavad polariseerivatel teemadel. Üks immigratsioonikriisi kajastanud naissoost ajakirjanik tundis hirmu enda elu pärast, kuna lisaks ründavatele e-kirjadele ja kommentaaridele hakkasid inimesed talle

ka helistama ja sedasi ajakirjanikku ähvardama (Bedei, 2019). Seetõttu tõmbus ta paariks nädalaks ühismeediast ja immigratsiooniteemade kajastamisest eemale (Bedei, 2019). Säärane enesetsensuur pole ähvarduste tagajärjel midagi ebatavalist.

Austraalia ajakirjanikud peavad ahistamise oluliseks tagajärjeks enesekindluse vähenemine enda pädevuse osas ning see omakorda mõjutab tugevalt nende tööd (North, 2016). Peale selle raporteerisid ajakirjanikud, et ähvarduste ja hirmutamise tagajärjeks on depressioon ja psühholoogiline trauma (Barton, Storm, 2014: 13). Mõned ajakirjanikud hakkasid kasutama lugude avaldamisel pseudonüümi, teised lahkusid riigist, kolmandad jätsid ajakirjanduse, kuna töökoht ei võtnud midagi ajakirjaniku kaitsmiseks ette (Barton, Storm, 2014: 13-14).

Meediakriitik Soraya Chemaly märkis, et rääkides tööalastest rünnakutest naisajakirjanike suunal, kipuvad meesajakirjanikud vastama, et neid ahistatakse samuti, kuid see on meedias töötamise hind (Chemaly, 2017). Taas on tegemist ahistamise normaliseerimisega. Siiski on meesajakirjanikele suunatud verbaalsed *online*-rünnakud piinlikkustunde ja häbi tekitamise eesmärgil, naisi rünnatakse aga soolise ja seksualiseeritud sõnumitega, lisaks kanduvad naiste suunal edastatud rünnakud tõenäolisemalt pärisellu, näiteks ähvardatakse neid jälitada või vägistada (Chemaly, 2017). Järjepidevad räiged rünnakud survestavad naissoost ajakirjanikke end tsenseerima või vahetama ameti vastu sellise vastu, kus nad pole avalikkusele nii kättesaadavad (Chemaly, 2017).

Naissoost meediatöötajate ähvardamine ja verbaalne ründamine ei mõjuta vaid ajakirjanike vaimset tervist, Euroopa Liidu uuringu põhjal on mõju laiem (FRA, 2016: 20). Ajakirjanikud võivad end ise tsenseerida, valida kajastamiseks teemasid, mis ei tekita nii palju vastakaid tundeid, kõige mustema stsenaariumi järgi lõpetavad ajakirjanikud töö (FRA, 2016: 20).

Kui ajakirjanikud jätavad töö, saab kahju ühiskond. Mida erinevamast sotsiaalmajanduslikust positsioonist ajakirjanikud uudiseid kajastavad, seda suurem osa probleeme tuuakse päevavalgusesse (Bedei, 2019). Kui kas mõni etniline grupp ajakirjanikke või näiteks naissoost ajakirjanikud lahkuvad meediast rünnakute tõttu, kannatab ka meediapluralism, sest erineva taustaga ajakirjanikud kõnelevad endaga sarnaste ühiskonnagruppide muredest (Bedei, 2019).

Rahvusvaheline Ajakirjanike ametiühing (International Federation of Journalists) tõi välja, et läbipaistev uuriv ajakirjandus on ohus, kuna ajakirjanike ohutus pole alati tagatud (IFJ, 2018). Paljudes riikides ei käi seadusloome ajaga kaasas, seega pääsevad ahistajad ja ründajad ilma tagajärgedeta (IFJ, 2018). Lisaks seadusloome muutmisele on vaja, et toimetused täidaksid enda kohustusi ja kaitseksid ajakirjanikke, kui teda rünnatakse ta töö tõttu (IFJ, 2018). Ametiühing tõi välja ka tõsiasja, et paljud toimetused ei valmista ajakirjanikke sellisteks olukordadeks ette, kuigi see on tööpakkujana nende kohus, hirm rünnakute ees viib aga enesetsensuurini (IFJ, 2018).

Ka Rootsi ajakirjanikke uurinud Monica Löfgren Nilsson ja Henrik Örnebring tõi välja, et ajakirjanike ahistamise ja agressiooni tagajärg on enesetsensuur ja teatud temade kajastamise lõpetamine (2016). See aga tähendab, et teatud temadele või ühiskonna gruppidele ei anta enam sõna, mis muudab meediavälja ühetaolisemaks ning jätab teatud seisukohad tähelepanuta.

Peale enesetsensuuri märkis kümnendik vastanutest, et on kaalunud ametist lahkuda ahistamise tõttu (Nilsson, Örnebring, 2016). Uuring kinnitas, et ajakirjanikke on võimalik survestada vaikima, mis ohustab ajakirjanike autonoomiat (Nilsson, Örnebring, 2016). Tugevaks ajakirjanike autonoomiaks ning turvatundeks on seega vaja organisatsioonisisest toetust.

1. 3 Organisatsioonisisene toetus

Ametites, kus ahistamist ja agressiooni tuleb juba ametikoha iseloomu tõttu rohkem ette, saab probleemiga aidata tegeleda just töökoht, luues preventeerivaid süsteeme või selgeid juhiseid, kuidas käituda pärast konflikti ahistaja või agressoriga.

Seksuaalse ahistamise puhul saab organisatsioon aidata töötajat kahel moel, kõigepealt ennetavalt ning teiseks selge süsteemiga ahistamisest teatamisest. Ühe raamistiku kohaselt tuleks organisatsioonisiseste meetmete puhul jälgida nii ajalist plaani, et toetus on järjepidev, ning funktsionaalset plaani, et toetuse viisid töötavad ja aitavad töötajaid. (McDonald, Charlesworth ja Graham, 2015: 49). Ajalises plaanis peaksid organisatsioonis olema ennetavad meetmed, näiteks koolitused, kuidas konflikti või agressiooni võimalikult edukalt enda jaoks lahendada, siis sääraseid meetmed, mis lubavad inimesel häbitundeta ahistamisest kohe teada anda ning

kolmandaks järeltegevused, näiteks ahistamisjuhtude monitoorimine, et mõista tegevuste kasulikkust (McDonald, Charlesworth ja Graham, 2015: 50).

Nii nagu meetmed jagunesid kolmeks ajalises plaanis, peaksid preventatiivsed meetmed olema kolme funktsiooniga: need peavad kandma selget sõnumit, tagama kindla ja järjepideva töö juhtide poolt ning pideva kontrolli, et probleemiga hästi tegelevaid juhte premeerida ja mahajäänuid koolitustega toetada (McDonald, Charlesworth ja Graham, 2015: 50).

Tööpõhise ahistamise puhul võivad inimesed puutuda kokku agressiooniga erinevatest allikatest. Üldiselt peetakse tööpõhise ahistamise puhul silmas nelja põhilist allikat, kust võivad inimesed töötajat tema ameti või töö tõttu rünnata:

1. organisatsioonivälised inimesed, kellel pole mingisugust suhet töötajaga ehk võõrad;
2. inimesed väljaspool organisatsiooni, kellel on mingisugune isiklik suhe töötajaga, näiteks kliendid, õpilased, patsiendid;
3. organisatsioonisisised inimesed, kellel on töösuhe inimesega, näiteks kolleegid, alluvad, juhid;
4. neljandaks inimesed, kellel on personaalne tööväliline suhe, näiteks elukaaslased, sõbrad (LeBlanc ja Barling, 2005). Olenemata aga agressori suhtest ahistatavaga, mõjutab ahistamine või agressioon inimest negatiivset, tekitades üldiselt stressi (Niven, Sprigg ja Armitage, 2013).

On mitmeid töökohti, mis kätkevad endast suhtlust ning tihtilugu võiks arvata, et neis organisatsioonides on mõeldud, kuidas töötajaid sellistes olukordades toetada. Ajakirjanike puhul pole sellist sorti uuringuid, mis räägiksid ja uuriksid otseselt organisatsioonisisest süsteemsest toetusest ja toetuse viisidest, küll aga on uuritud teisi ameteid, kus inimesed sarnaselt peavad palju võõraste inimestega suhtlema ja on sel moel suuremas ohus olla rünnatud.

140 sotsiaaltöötaja ja kiirabitöötaja ahistamisjuhtude uurimisel selgus, et üldiselt kasutasid töötajad nii verbaalse kui füüsilise agressiooni puhul emotsioonide ümberhindamist või allasurumist toimetuleku mehhanismiga (Niven jt, 2013). Uuring ei andnud hinnangut, kas emotsioonide ümberhindamine on hea või halb, kuid tõi välja, et agressiooni või rünnaku teistsugune tõlgendamine pärast sündmust küll kaitseb ehk inimese vaimset tervist, aga ei tee midagi agressiooni vähenemiseks, seega pole meetod pikas plaanis viljakas (Niven jt, 2013).

Varasemas naisajakirjanike ahistamist uurinud bakalaureusetöös selgus, et ajakirjanikud kasutavad toimetulekumehhanismina toimunu üle naljatades, mis pole sarnaselt sotsiaaltöötajate emotsioonide allasurumisele pikas perspektiivis toimiv viis, mis takistaks edasist agressiooni või rünnakuid (Palgi, 2018).

Sotsiaaltöötajate agressiooni puhul on oluline, et agressiooni ja ahistamist kogevad nad ühelt poolt teistelt ametnikelt, kellega nad töö tõttu kokku puutuvad, teisalt ka klientidelt (Horwitz, 2008: 2). Ajakirjanikud võivad sarnaselt sotsiaaltöötajale puutuda kokku agressiooni või rünnakutega enda kolleegidelt või allikatelt ning lugejatelt.

Horwitz (2008: 14) leidis sotsiaaltöötajate kogemusi uurides, et kõige parem viis töötajaid kaitsta on negatiivseid olukordi vältides. Näiteks võiks olla sotsiaaltöötajatel võimalus külastada inimesi nende kodudes meeskondadega, vajadusel politseinikuga ja samamoodi peab olema sotsiaaltöötajate kontoris võimalus kiiresti kutsuda mõni töötaja appi, kui olukord kliendiga peaks konfliktseks minema (Horwitz, 2008:14). Seega avalik sektor teab, kuidas töötajaid kaitsta, aga see ei tähenda, et kaitsemeetmeid alati kasutataks.

Sarnaselt sotsiaaltöötajatele peavad hotellitöötajad enda töös palju klientidega suhtlema, mille tõttu võivad töötajad kokku puutuda agressiooni, rünnakute või ahistamisega. Hotellitöötajate seksuaalset ahistamist uurinud teadustöö märkis, et üks hotell lõpetas õhtuse voodite tegemise ja puhaste rätikute toomise, kuna kliendipoolne agressioon või ahistamine juhtus üldiselt õhtuti (Nimri, 2020).

Uuritavast üheksast viietärnihotellist polnud ühelgi kirjalikke juhiseid, kuidas käituda, kui töötaja tunneb kliendipoolset agressiooni või ahistamist, küll aga olid hotellidel paigas teatud reeglid, mis on mõeldud selgelt töötaja kaitsmiseks (Nimri, 2020). Näiteks pidi töötaja tühja tuba koristades jätma puhastusvahendite kärü ukse ette, et keegi ei saaks ootamatult tuppa siseneda ja teda ehmatada, lisaks oli mõnes hotellis käsk koristada avatud uksega ning kui kliendi käitumine tekitab mingil moel ebamugavust, tohib kohe personaliosakonda helistada (Nimri, 2020). Kuigi hotellidel olid mingisugused reeglid paigas, ei pruugi need siiski alati aidata, sest ahistaja võib telefoni endale haarata ning töötajal pole võimalust abi kutsuda.

Üldiselt kirjeldavad organisatsioonisisest toetust kajastanud uuringud just rünnaku järel toimuvast toetusmehhanismist, ehk siis sekkutakse pärast agressiooni. Siiski tuleks organisatsioonisiselt teha kõik, et tööalane ahistamine, agressioon ja rünnakud ei juhtuks ehk tuleks panustada just preventatiivsete toetusmehhanismide loomisele.

Ennetavaid meetmeid pidasid oluliseks 2008. aasta uuringule vastanud 221 norralast, kes pidasid end tööalase agressiooni ohvriks (Nielsen, Matthiesen ja Einarsen, 2008: 134). Nad tõid välja, et organisatsiooniväliseid rünnakuid ja ahistamisjuhtumeid saaks ära hoida vaid ennetavate toetusmehhanismide loomisel, küll aga aitab organisatsioonisiseseid rünnakuid ära hoida ühtekuuluvustunde kasv kollektiivis (Nielsen jt, 2008: 134).

1.4 Uurimisküsimused

Bakalaureusetöös keskendusin naisajakirjanike tajutud ahistamisele. Magistritöös on suurem kaal agressiooni tagajärjel ning sellel, kuidas toimetused toetavad ja aitavad ajakirjanikke agressiooni, ahistamise või rünnaku korral. Lähtusin küsimuste koostamisel ka varasematest uuringutest, mis on välismaal läbi viidud.

Kuigi kasutan uurimisküsimustes väljendit “agressioon”, siis kasutasin ajakirjanikke intervjuerides väljendit “ebameeldiv/ebamugav olukord”, kuna bakalaureusetöö puhul märkasin, et harva peetakse juhtunut ahistamiseks või agressiooniks, pigem kasutatakse toimunu kirjeldamiseks teisi väljendeid ja seetõttu tuleb juhtunu defineerimine jätta intervjuerijal võimalikult üldiseks.

Lähtudes eesmärgist, püstitan kaks suuremat küsimust koos alaküsimustega.

1. Missuguste agressiivsete olukordadega on ajakirjanikud kokku puutunud?
 - 1.1 Kes olid ründajad?
 - 1.2 Kuivõrd rääkisid ajakirjanikud juhtunust enda lähikondlastele, kolleegidele, ülemustele, võimuorganitele?
2. Millisel viisil ajakirjanik rünnakutele reageeris?
 - 2.1 Kuivõrd on ajakirjanik mures olnud oma elu pärast?
 - 2.2 Kuivõrd on ajakirjanik kaalunud agressiooni, ahistamise või rünnakute tõttu ametist lahkumist/on seda teinud?
 - 2.3 Mil viisil ajakirjanik selliste olukordadega toime tuleb?
 - 2.4 Kui palju valmistab toimetus ajakirjanikke lugejate/allikate rünnakuks ette?

2. MEETOD NING VALIM

Selles peatükis kirjeldan, kuidas valisin enda uuringu valimi, kes sinna kuuluvad ning missuguste ajakirjanikega on tegu. Lisaks kirjeldan andmekogumismeetodit ja andmeanalüüsi meetodeid.

2.1 Valim

Uurimisküsimustele vastamiseks analüüsisin 20 naissoost ajakirjaniku intervjuud. 12 neist viisin läbi bakalaureusetöö jaoks (Palgi, 2018), magistritööks viisin läbi veel kaheksa intervjuud, et saada esinduslikum valim Eesti naisajakirjanikest ja seeläbi parem alus üldistada nende ameti tõttu tekkinud kokkupuudet agressiooni ja rünnakutega.

Valimisse kaasasin erinevate meediamajade ajakirjanikud, keskendudes just trükimeediale. Mõned neist tegutsevad nädalalehtedes, teised päevalehtedes. Otsustasin trükimeedia kasuks, kuna meediumi eripära tõttu kommenteeritakse kõige enam just trükimeedia lugusid, sest trükimeedia lugude juures on internetis kommentaariumid. Kuigi ka raadio- ja telelugusid jagatakse üldiselt pärast eetrit veebis, kommenteeritakse neid lugusid pigem harva.

Raadio- ja teleuudiste puhul on ka uudisžanrite mitmekesisus Eestis kitsam, näiteks on teles vaid mõni üksik uuriva ajakirjanduse saade, raadios pole ühtegi sellist. Lisaks jälgisin, et valimisse oleks kaasatud erineva ekspertiisiga ajakirjanikke, kuna tahtsin teada, kas ühele teemavaldkonnale spetsialiseeritud ajakirjanikud peavad rinda pistma vähemate rünnakutega kui poliitikat ja igapäevaseid uudiseid kajastavad ajakirjanikud.

Peaaegu kõik ajakirjanikud on töötanud erinevates toimetustes, tihtipeale ka nii maakonnalehtedes, avalik-õiguslikes kanalites kui ka üleriigilistes erameedia toimetustes. Ajakirjanike mitmekülgne taust annab mõista, kas naissoost ajakirjanikke ahistatakse olenemata sellest, missuguse väljaandja või auditooriumi heaks nad töötavad.

Intervjueeritav	Vanus	Staaž ajakirjanikuna	Teemavaldkond
N(26)	26-aastane	7 aastat	Teadus- ja sotsiaaluudised
N(27)	27-aastane	4 aastat	Keskkonnauudised
N(28)	28-aastane	4 aastat	Eesti uudised
N(30)	30-aastane	8 aastat	Eesti uudised
N(31)	31-aastane	12 aastat	Sotsiaalvaldkonna uudised
N(36)	36-aastane	14 aastat	“Ebameditsiin”, pseudoteaduse paljastamine
N(39)	39-aastane	20+ aastat	Välispoliitika uudised
N(42)	42-aastane	16 aastat	Krimiuudised
N(22)*	22-aastane	1,5 aastat	Eesti uudised
N(23)*	23-aastane	2 aastat	Poliitikaudised
N(27)*	27-aastane	6 aastat	Poliitika- ja krimiuudised
N(28)*	28-aastane	1,5 aastat	Reisiuudised
N(32)*	32-aastane	6 aastat	Uurivad uudisllood
N(33)*	33-aastane	10+ aastat	Meelelahutuslood
N(35)*	35-aastane	20 aastat	Haridusuudised
N(35)B*	35-aastane	3,5 aastat	Majandusuudised
N(37)*	37-aastane	5,5 aastat	Meelelahutusuudised
N(46)*	46-aastane	11 aastat	Meditiini- ja kommunaaluudised
N(51)*	51-aastane	35 aastat	Majandusuudised
N(59)*	59-aastane	37 aastat	Meditiiniuudised

Tabel 1. Intervjueeritavad.

Valimit koostades pidasin silmas ka seda, et esindatud oleksid erineva staažiga ajakirjanikud, kuna bakalaureusetöös selgus, et väiksema kogemusega ja seeläbi ka nooremad ajakirjanikud märkasid ahistamisjuhtumeid kas paremini või neid rünnati tihemini (Palgi, 2018).

Lisaks on tabelisse märgitud tärniga bakalaureusetöö tarvis aastatel 2017 ja 2018 intervjueritud naisajakirjanikud (Palgi, 2018). Nende vanused ja staaž lähtuvad intervjuu tegemise ajast.

Peale selle saatsin nelja küsimusega kirjad ERRi, Postimehe, Delfi ning Õhtulehe peatoimetajatele, et uurida, missugused tugisüsteemid toimetustes on ning kui suureks probleemiks peavad toimetused ajakirjanike ahistamist, ründamist või agressiooni nii kolleegide kui organisatsiooniväliste inimeste poolt.

2.2 Andmekogumismeetod

Kvalitatiivse andmeanalüüsi jaoks viisin läbi poolstruktureeritud intervjuud. Tegin sama bakalaureusetöös ning nägin, et niivõrd delikaatse teema puhul õnnestub intervjuuga kõige paremini ajakirjanike kogemuste kohta andmeid koguda.

Poolstruktureeritud intervjuu oli vajalik selles, et kui ajakirjanik kaldub jutuga kõrvale, sain ta planeeritud küsimustega tagasi uurimisteema juurde suunata. Lisaks on ajakirjanike kogemused rünnakute, ahistamise ja agressiooniga nii erinevad, et juhtumite täpsustamiseks tuleb küsida erinevaid lisaküsimusi.

Jätsin intervjueritavad anonüümseks ning lubasin ka kõik konkreetsele ametikohale viitavad detailid jutus üldistada. Kuigi üldiselt märkisid intervjueritavad, et nad on nõus kogemustest nime alt rääkima, peaks anonüümsus lubama neil julgemalt oma kogemustest rääkima.

Koroonakriisi puhkemise tõttu pidin intervjuud läbi viima interneti vahendusel, kasutades vastavalt intervjueritava soovile kas Facebooki, Skype'i või Zoomi videokeskonda. Kui näost näkku kohtudes räägivad intervjuerija ja intervjueritav tavapäraselt nii intervjuu alguses kui lõpus muust, siis videointervjuude puhul minnakse tavaliselt kiiremini intervjuu fookuse juurde (Weller, 2017).

Lisaks võib veebi vahendusel suhtlemine võtta ära intervjueritava piinlikkustunnet, kuna ta ei asu intervjuerijaga samas füüsilises ruumis ning tunneb end vabamalt (Weller, 2017).

Videointervjuu miinuseks ei kipu intervjuerija ja intervjueritava silma vaatama kuvarite ning veebikaamerate asetuse tõttu, mis võib takistada usaldusliku suhte tekkimist intervjueritaval ja intervjuerijal (Weller, 2017).

Intervjuud salvestasin nii diktofoni kui ekraani kuvarit salvestava programmiga, et hiljem intervjuud transkribeerida. Küsisin intervjueritava jutu kinnitamiseks vahepeal üle “Sain ma õigesti aru... “ ja “Kas Sa mõtled selle all...”, et pisut üldiseks jäänud mõtteid detailsemalt mõista ja sedasi hilisemat väärtõlgendamist vähendada.

Kuna intervjuude transkriptsioonid sisaldavad delikaatseid andmeid, ei lisa transkriptsioone tööle ning eksamikomisjon saab soovi korral 49 lehekülge transkriptsioone küsida töö autorilt.

2.3 Andmeanalüüsi meetod

Sarnaselt bakalaureusetööle valisin andmeanalüüsi meetodiks kvalitatiivse sisuanalüüsi (induktiivne lähenemine), et analüüsida intervjuusid individuaalselt ja vaadata kogu teksti tervikuna. Säärase fookusega töö puhul pole võimalik panna mingisuguseid olukordi või hinnanguid kaalukausile ja neid kvantitatiivselt analüüsida.

Kvalitatiivses sisuanalüüsis koondatakse sarnase tähendusega tekstiosad kindlateks kategooriateks (Virkus, 2016). Tähenduse alla võib koondada nii selgelt esitatud ehk manifestsed kui ka kaudselt või mõista antud ehk latentsed sõnumid (Virkus, 2016). Andmete sisu tõlgendatakse süsteemse liigendamise ning kindlate fookuste tuvastamise abil (Virkus, 2016).

Kvalitatiivset uurimistööd tehakse loomulikes tingimustes, huvitatakse subjektiivsetest tähendustest, uurimisel on induktiivne iseloom, töötatakse mitteamvuliste andmetega ning tulemuseks on kirjeldused uuritavast nähtusest (Õunapuu, 2014: 54).

Kui kvantitatiivses uurimistöös tegeletakse nähtustega, mida saab selgelt mõõta, siis kvalitatiivses uurimistöös fookuseeritakse hoopis sotsiaalsetele nähtustele või inimese

seesmistele nähtustele (Õunapuu, 2014: 58) Seesmised nähtused on näiteks elukogemused, eesmärgid, mõtted, tõekspidamised või hoiakud, arvamused ning hoiakud (Õunapuu, 2014: 58).

Kvalitatiivse uurimistöö eesmärkideks on mõista uuritavat, avastada uusi aspekte ja püstitada uusi hüpoteese, teha uuritava maailm nähtavaks, tuua tõsiasjad avalikkuse ette, kirjeldada tegelikkust või tõlgendada uuritava seisukohti (Õunapuu, 2014: 57).

Kvalitatiivse sisuanalüüsi nõrkuseks on seega **tekstide võrdlematus**, see tähendab, et ei saa paika panna kindlaid mõõdupuid, mille järgi **tekste võrrelda** (Kalmus, Masso, Linno, 2015). Ometi võib olla see ka positiivne, kuna siis saab keskenduda detailidele ning unikaalsetele nähtustele (Kalmus, Masso, Linno, 2015).

Intervjuude analüüsimisel lähtusin suuresti manifestsest käsitlusest (Kalmus, Masso, Linno, 2015), see tähendab, analüüsisin nende sõnu ja kirjeldusi, ajakirjanike endi väiteid.

Kui uuritavad kirjeldasid aga näiteks hirmutunnet ning ahistamise tagajärgi laialt, defineerimata juhtumit ahistamise, agressiooni või rünnakuna, tuli appi võtta latentne analüüs, et mõista intervjuueeritavate eelduste, süü asetamise ja muu kaudu, mida juhtunu neile tähendas ning mida nad võivad pisendada (Kalmus, Masso, Linno, 2015).

3. TULEMUSED

Tulemuste esimeses osas selgitan, kuidas ajakirjanikud olukordi, kus neid keegi ahistas, defineerivad, ja kuidas lugejad ning allikad ajakirjanikke ründavad. Teises osas toon välja, kuidas ajakirjanikud rünnakutele, agressioonile või ahistamisele reageerivad ning kuidas nad käituvad. Kolmandas osas kirjeldan, missugused on pideva negatiivse tagasiside tagajärjed ajakirjanikule ning neljandas osas kirjutan toimetuse rollist ajakirjanike toetamisel. Viiendas osas selgitan, missuguste viisidega on seni Eesti suuremad meediaväljaanded endi väitel ajakirjanike rünnakutesse sekkunud.

Kasutan magistritöö tulemustes ka bakalaureusetöö tulemusi, et kinnitada sarnaseid kogemusi teiste ajakirjanike väidetega. Sellisel puhul viitan eelmisele uurimistööle.

3.1 Naissoost ajakirjanike ründamine

Selles alapeatükis toon välja, kuidas naissoost ajakirjanikud rünnakuid, ahistamist ning agressiooni defineerivad, kes on ajakirjanike tüüpilised ründajad ning missugustel juhtudel ründajad aktiveeruvad ehk missuguste teemade kajastamisel puutuvad ajakirjanikud enim kokku agressiooni ja ahistamisega.

3.1.1 Ründamise, ahistamise või agressiooni defineerimine

Ajakirjanikud defineerivad verbaalseid rünnakuid, agressiooni ja ahistavat käitumist erinevalt. Tihtipeale kiputakse sääraseid olukordi hoopis pisendama, näiteks kutsutakse **solvamist** “inimese väljaelamiseks”.

N42: “Kuni see ei ületa teatud taset, et see piirdub sellega, et inimesed elavad end välja ja ei soorita sinna mingisugust süütegu, kui see on tema mingisugune maandamismeetod, siis ma arvan, et ajakirjanikud suudavad seda taluda.”

Ajakirjanik (N42) tõmbas konkreetse piiri, kust läheb agressioon lubamatuks ning selleks on süüteo sooritamine. Varasemate intervjuude põhjal ei toodud välja selget piiri, kust muutub verbaalne rünnak lubamatuks (Palgi, 2018).

Ühte ebamugavat juhtumit võib ajakirjanik defineerida väga vastuoluliselt. Ajakirjanik (N30) kirjeldas, kuidas üks allikas tegi ajakirjaniku kohta politseisse väärteo- ja kuriteokaebuse, lisaks lõi allikas ajakirjaniku kohta veebilehe, kus tituleeris ajakirjaniku perverdiks ning saatis selle veebilehe ajakirjaniku emale. Ajakirjanik märkis, et teadis allikast kirjutades, et ilmselt tema on mehe järgmine ohver, kuna avalik tähelepanu oligi sellel, kuidas mees järjepidevalt erinevaid inimesi ahistas.

N(30): “See oli küll... Liiga palju minu jaoks. Aga noh, siis konsulteerisin politseiga. See oli ebameeldiv ja nõme ja terroriseeris mind igatepidi, aga ma ei tundnud, et ta mind otseselt ähvardaks.”

Kuigi ajakirjanik konsulteeris ahistaja tõttu politseiga, ei tituleeri ta juhtunut ahistamiseks. Sedasi pisendatakse iseenda kogemust ahistajaga. Ajakirjanik teadis eelnevalt seda, et ahistaja oli ühe teise ajakirjaniku kodu juures käinud, kuna kui ajakirjanik avas köögis õlle, saatis ahistaja talle sõnumi, kus manitses vähem alkoholi tarbima. Seega kuigi ajakirjanik (N30) oli teadlik, et ahistaja võib ta kodu juurde tulla, ei teinud ajakirjanik politseisse avaldust ning tahtnud olukorda ahistamisena defineerida.

Varasemas uuringus (Palgi, 2018) kirjeldasid ajakirjanikud samuti **ebamugavust** ja **hirmu**, kuid ei kõnelenud toimunust kui **ahistamisest**. See võib tuleneda asjaolust, et ahistamist seotakse pigem just seksuaalse ahistamisega, lisaks oleneb kogemuste defineerimine palju sellest, mis hinnangu ajakirjanik ise rünnakule annab.

Mõnel juhul tõi ajakirjanik konkreetselt välja, et tegu oli ahistamise või **rünnakuga** ning ei hakanud toimunut kuidagi enda vähese töökogemuse või muu kaudu pisendama.

N(39): “See ei olnud okei ja see oli kõige rähgem rünnak ja veel teise naise poolt, mis oli minu meelest kadeduse tõttu tehtud.”

Ajakirjanik kirjeldas, kuidas ühes teises päevalehes kirjutati temast lugu, milles tituleeriti ajakirjanik “militaarpropagandistiks” ning ajakirjanikule endale sõna ei antud.. Kuna rikuti nii ajakirjanduseetikat, sest teine pool ei saanud sõna, ning lisaks võeti uuritavaks ajakirjaniku isik, pidas ajakirjanik toimunut kindlalt rünnakuks. Lisaks rõhutas ajakirjanik aspekti, et ründaja on naine, mitte mees. Väga paljud ajakirjanikud märkisid, et üldiselt on ründajateks mehed

Väga tihti mainisid ajakirjanikud, kuidas rünnaku, ahistamise või agressiooni puhul võis ka neil olla mingisugune roll, miks just neid rünnati. Tihtipeale süüdistati enese võimalikku **naiivsust**, see näitab, et ajakirjanikud näevad vähemalt osaliselt rünnaku või ahistamise puhul süüd endal, kuigi naiivsus pole põhjus rünnakuks. Kui rünnakust kirjeldades kasutati alguses sõnu “vastik”, “ebameeldiv” ja “rünnati”, siis kirjelduse lõpuks hakkasid mitmed inimesed enda kogemust pisendama.

Selgelt peab ajakirjanik (N31) **ähvarduseks** seda, kui uudise kirjutamisel **ähvardatakse** tema karjäär lõpetada. Tõenäoliselt muudab ähvardust kaalukamaks asjaolu, et verbaalse rünnaku esitaja polnud anonüümne kommentaator, vaid hoopis mõjukas inimene, kelle ähvardus võib seega tõesem tunduda ja ka täide minna.

Rünnakuid, ahistamist ning agressiooni kiputakse meedias ajakirjanike endi poolt pisendama. Tihtipeale nähakse rünnaku puhul osa süüst endal, põhiliselt kritiseeritakse enese väikest tööstaaži või vanust. Siiski on tõmmatud kindel piir, kust pole enam ahistamine lubatud ning lubamatuks peetakse süüteo sooritamist.

3.1.2 Ründajad

Intervjuude puhul joonistus selgelt välja, et ründajad, ahistajad ja agressorid jagunevad LeBlanci ja Barlingu (2005) jaotusel kolme kategooriasse: võõrad, mingisuguse sidemega organisatsioonivälised inimesed ja organisatsioonisesed inimesed. Põhilised ründajad on võõrad, kes üldiselt interneti vahendusel edastavad ajakirjanikele verbaalseid rünnakuid, ning organisatsioonisesed mingisuguse sidemega inimesed. Nende puhul on tegemist allikatega või inimestega, kellest ajakirjanik kirjutab.

Peaaegu kõik intervjuueeritavad tõid välja ühe sariahistaja, kes saadab allikate anonümiseerimise peale ründavaid kirju, sama märgiti varasemas uuringus (Palgi, 2018). Siiski ei peeta tema kommentaare ja kirju kuidagi probleemiks, kuna inimene ei tekita ohu- ega hirmutunnet. Tõsisemana võetakse hoopis neid juhtumeid, kus ründaja on mingil elualal hea mainega ning teatava jälgijaskonnaga.

N36: “Ta alustas siiski tööd iseseisvalt soodajoomispraksisega ja oma kodulehel pühendas mulle sellise tab’i (eesti k. alalehekülje), kus oli minu isikut lahatud. See oli üks asi. Ja noh, kuivõrd tal oli oma kogukonnas... Oli hinnatud inimene, siis oli võibolla rohkem kaalu ta vihal.”

Samamoodi märkis ründaja positsiooni rolli teine ajakirjanik (N31), kes rõhutas rünnaku puhul ründaja suurt mõjukust ning seetõttu oli rünnak “kõhe” ning olukorraga tegeleda “polnud kerge”. Lisaks mõjukusele mängib rolli asjaolu, kuidas ründaja ajakirjanikuga ühendust võtab.

Ajakirjanik (N28) oli avaldanud loo, kus mainis ära ühe ettevõtte nime, aga ei saanud ettevõtte omanikega ühendust. Ettevõtte omanikud helistasid lühikeste vahedega hoopis ajakirjaniku isiklikule mobiiltelefonile, mis andis ähvardustele kaalu juurde.

N(28): “Veits kõhedust tekitas, et inimene, kellel ei tohi mu numbrit olla, oli kuskilt selle saanud. Ma ei teadnud, mis andmeid tal veel on või kas ta tuleb toimetuse ukse taha passima.”

Ahistajad ning ründajad kipuvadki üldiselt olema need, kellest lugu kirjutatakse ehk (info)allikad. Ahistamine on tõenäoliselt katse ajakirjanikku vaigistada. Allikatepoolset ahistamist kinnitasid praktiliselt kõik intervjueeritavad, sama täheldati eelneva uuringu puhul (Palgi, 2018). Sel põhjusel on suurema rünnaku all Eesti uudiseid ning uurivaid lugusid kajastavad ajakirjanikud, kuna nemad puutuvad enim kokku konflikti sisaldavate lugudega.

Ajakirjanikke kipuvad ahistama allikad, kuid ahistajateks võivad osutada isegi need infoallikad, kellega ajakirjanik teeb hoopistükki koostööd. Üks ajakirjanik (N39) märkis, et ahistajaks oli politseiametnik, kes peaks eelduslikult seadustega eriti hästi kursis olema. Ajakirjanik oli praktiliselt maakonnalehes, kui kohalik politseijaoskonna suhtekorraldaja naist ahistas.

N39: “Noorena ja naiivsena ei kahtlustanud, et tal on mingi plaan. Kuigi leht ei ilmunud iga päev, kutsus ta mind iga päev külla. Pärast mingit politseireportaaži kutsus ta jälle politseijaoskonda, võttis oma Sovetskaja šampanja välja ja üritas mind nurka ajada. Ma libisesin ruumist välja ja olin täiesti endast väljas, et keegi surus mind nurka. Ma ei näinud seda tulemas, olin ehk liiga naiivne.”

Ajakirjanik rääkis toimunud peatoimetajale, kes helistas ahistajale ning “sõimas ta läbi”, hiljem tuli puhkuselt tagasi krimireporter, kes süüdistas praktikanti, et tema rikkus nüüd suhted suhtekorraldajaga ära. See näitab, et toimetuse ajakirjanik pani süü praktikandile, kuigi olukord oli tunduvalt mitmetahulisem ja osalisi rohkem. Küsimus on siinkohal, mida mõista “suhete rikkumise” all, kas see, et ajakirjanik lahkus koosviibimiselt; see, et ajakirjanik läks peatoimetajale juhtunust rääkima; see, et peatoimetaja helistas suhtekorraldajale ja tõstis häält. Teine perspektiiv on süüdistamise osa, kus tööle naasnu pani süü ohvrile, mitte ahistajale. Ajakirjanik ise märkis, et olukorra põhjustas osati tema naiivsus.

See juhtum indikeerib perspektiivi rünnakutele, mis tuleb toimetuse seest. Selliseid juhtumeid tuli intervjuudest veel välja ja on midagi, mis minu bakalaureusetööst välja ei tulnud.

N28: "Üks toimetaja, ta ikka aastaid ja aastaid ahistas kõiki naiskolleege. Ma läksin praktikale ja natuke ehk ise naiivne ja rumal, esimene päev seal, tuli 30-40-aastane meeskolleeg uurima, et kuidas läheb ja kui abi või nõu läheb vaja... Tol hetkel ma tundsin, et oh kui tore, et olen praktikal ja keegi pakub kohe lahkelt abi /---/, kuni ta ütles, et võtame klaasi veini ja räägime juttu."

Ajakirjanik paneb osa süüst enda arvele öeldes, et võib-olla oli ta ise naiivne ja rumal. Sama tegi teine ajakirjanik (N39), rõhutades, et noore ja naiivsena ei osanud ta midagi halba kahtlustada. Ajakirjanikud panevad süü enda noorusele ning naiivsusele, kuigi süüdlane on ahistaja. Enese süüdistamine on ka kogemuse ning enese pisendamine, justkui poleks sarnane asi võinud juhtuda, kui tegemist oleks vanemate või staažikamate ajakirjanikega.

Samas toovad intervjuueeritavad välja, et konfliktsete olukordade puhul otsivad just abi toimetusest, seega kehtib justkui vaikiv reegel, et **toimetust** ning enda kolleege saad alati **usaldada**. Seega naiivsusele kirjutatu võib olla hoopis eeldus, et kolleegid aitavad ning ei ürita kaastöötajat kuidagi ära kasutada. Neist tulemustest tõstatub paradoksaalselt küsimus, et kui ajakirjanik pöördub ahistamise puhul toimetuses kolleegide poole, siis kelle poole pöördub ajakirjanik, kui ahistaja on keegi kolleegidest? Siin hakkavad mängima rolli usaldussuhted, lojaalsus oma töökoha, ameti ja kolleegide vastu, mis teevad lahenduskäigu ajakirjaniku jaoks keerukaks.

Sama ajakirjanik tõi välja, et see kolleeg hakkas saatma ebakohaseid sõnumeid, mille praktikant kirjutas esialgu reede õhtu ning tõenäolise alkoholitarbimise arvele, sarnast ahistaja tegude selgitamist alkoholiga toodi välja samuti bakalaureusetöös (Palgi, 2018), seega pole tegemist eraldiseisva juhuga.

N28: "/---/aga see kestis siis nädalaid, kus ta oli ühel hetkel kolleeg ja siis järjest rohkem ja agressiivselt hakkas otsesest seksuaalset asja tulema, et lähme kappi ja ma näitan, kuidas naist armastada. Ja iga kord ma ütlesin, et ei, lõpeta ära, ma ei taha seda, ära tee seda, siis see läks nagu musta ruumi, sest vastus oli, et mis sa jonnid, sa meeldid mulle, ära aja sõrgu vastu."

Ajakirjanik keeldus korduvalt toimetaja lähenemiskatsetest, lisaks defineeris ajakirjanik seda sündmust kindlalt **ahistamisena**, ilmselt mängivad säärases sõnakasutuses rolli **järjepidev käitumine** ja asjaolu, et toimetaja oli mitmeid naisi ahistanud. Ajakirjanik tõi veel välja, et toimetaja käitus tööl justkui viisakalt, aga veebi vahendusel kirjutas täiesti sobimatuid sõnumeid. Ajakirjanik pidas seda rünnakut selliseks, mis poleks juhtunud, kui ta oleks olnud ise meessoost. Tihtipeale märkisid ajakirjanikud, et just seksuaalse alatooniga rünnakute puhul meessoost ajakirjanikke ilmselt ei sihitata.

Ründajad võivad seega olla ajakirjanikele täiesti võõrad lugejad, infoallikad või kolleegid. Kõige rohkem tõi ajakirjanikud välja allikapoolseid rünnakuid, mis tulenevad just konfliktsete teemade kajastusest. Seega on allikapoolsete rünnakute sihtmärgiks Eestis just Eesti uudiseid või uurivaid lugusid kajastavad ajakirjanikud, kuna nendes valdkondades kajastatakse võrreldes teiste valdkondadega enim konfliktlugusid.

3.1.3 Ründajate aktiveerumine

Ajakirjanike intervjuudest selgus, et just polariseerivad teemad, näiteks tselluloositehase ehitus, immigratsioon ning ka poliitika tähendab ajakirjaniku jaoks rohkem ründavaid kommentaare. Praktiliselt kõik uuritavatest ütlesid, et nad eeldavad rohkem verbaalseid rünnakuid siis, kui kirjutavad poliitikast, eeskätt puudutavad kuidagi Eesti Konservatiivset Rahvaerakonda (EKRE), seda ütlevad ka pikaajalise kogemusega ajakirjanikud, kes on erinevaid poliitilisi olukordi ja koalitsioone näinud – see tähendab, neil on võimekus võrrelda praegust olukorda näiteks 15 või 20 aasta taguse ajaga.

Lisaks märkis ajakirjanik (N39), et tema alluvate näitel erakonna arvamusportaal sihib mehi ja naisi erinevalt.

N39: “Naistest on EKRE portaal teinud lugusid, meestest mitte. Ju seal mingi asi on.”

Sama ajakirjanik tõi välja, et Uued Uudised lähevad ajakirjanike suhtes isiklikuks, tituleerides neid lillelasteks ja naiivitarideks. Selliseid tiitleid on stereotüüpselt lihtsam ilmselt naissoost

inimestele omistada. Juba sõna “naiivitar” viitab, et roll omistatakse naisele. Ajakirjanik (N39) lisas, et arvamusportaali sihivad enamjaolt need ajakirjanikke, kes kajastavad EKRE väärtustele vastanduvaid uudislugusid.

Levinud viis naissoost ajakirjaniku ründamiseks on tema seksuaalsuse või soo kaudu. Näiteks selgitas ajakirjanik, et ta kolleeg kandis portreepildil, mis artikli juures on, õlapaelteta pluusi.

N39: “/---/ja siis seal lendasid kommentaarid, et on tal midagi üldse seljas. Kasulik on soliidsemat joont hoida, kuigi mina kannan alati lühikest seelikut, mul on savi. Teie peate mind tõsiselt võtma, ma ei pea seina äärde hoidma ja koguaeg krunni kandma.”

Ajakirjanik ise rõhutab, et kasulik, ehk siis saada vähem ründavaid kommentaare, on kanda soliidseid riideid, kuid igasuguses riides tuleb ajakirjanikku siiski tõsiselt võtta. Siin on justkui vastuolu, kuid ajakirjanik püüdleb selle poole, et teda võetaks tõsiselt igasuguses riides. Teine ajakirjanik (N27) märkis, et teda asuti välimuse ja soo kaudu ründama arvamuskõrvalduste all, kus põhipildiks on tema enda portreefoto. Sarnaseid rünnakuid tuleb teiste lugude kommentaarides harva ette, ajakirjanik pidas põhjuseks asjaolu, et seal on tema pilt väga väiksel juures.

Alati ei pruugi ajakirjaniku seksuaalse tooniga ründamises olla “põhjuseks” ajakirjaniku foto. Naisajakirjaniku (N28) seksuaalse rünnakuga ähvardamise põhjus võib peituda lugeja jaoks ebameeldia teema kajastamises.

N28: “Mulle ei ole silma jäänud et mõnele meesajakirjanikule oleks kirjutatud, et ma loodan, et neli neegrit sind vägistavad, sest ta kirjutas välistudengist artikli. Selliseid asju juhtus mul rohkem kui korra, et nii sõimati. Et ma soovin, et sind vägistatakse, seda sõltumatult vanusest naisajakirjanikele tuleb küll.”

Sellise ähvarduse kaudu proovitakse ilmselt ajakirjanikku panna lugeja jaoks ebameeldivast teemast, välistudengitest, vaikima. Ähvardus viitab selgelt lisaks marurahvslusele ka rassismile. Peale selle töid ajakirjanikud (N23, N28) välja, et polariseerivate teemade kajastamisel sildistati nad kohe “litsiks”, sõna, mida erinevates variatsioonides kasutatakse üsna tavapärase rünnakuna

naiste vastu (Nilsson ja Örnebring 2016, viidatud Palgi 2018 kaudu). Seesugune kindlatel teemadel aktiveerimine ja ajakirjanike ahistamine võib viia aga enesetsensuurini.

Lisaks seksuaalse alatooniga rünnakutele on levinud viis naissoost ajakirjanikku rünnata ka tema vanuse kaudu. Seega julgevad ründajad ja agressorid ahistada välimuse poolest nooremaid ajakirjanikke, kuna ajakirjanike vanust loo juures kirjas pole, küll aga kipub olema ajakirjaniku pilt.

N27: “Kui ma olin teises väljaandes praktilal, siis kirjutasin paar arvamust ja iga kord kommentaariumis oli esimene inimene üks tuntud ajaloolane, kes ütles, et miks peab sellist lapsikut iba tiražeerima, ja miks peab sellise lapse juttu avaldama. Ja ta helistas kunagi peatoimetajale ka, et teda sõimata.”

Lisaks noore neiu narratiiviga kaasneb “naine ei saa aru” retoorika, kus allikas selgitab kõik üksipulgi lahti, kuigi seda pole ajakirjanikule (N22) vaja teha. (Palgi, 2018). Siiski ei pruugi ajakirjaniku pisendamise tema vanuse kaudu olla probleem vaid noortele ajakirjanikele. Seega võivad ahistajad aktiveeruda igas vanuses ajakirjanike artiklite peale. Üks ajakirjanik märgib, et vanuse kaudu pisendatakse kõiki, olenemata nende tegelikust east või soost.

N27: “Aga üks mu kolleeg, kes on 50-60-aastane mees, ta ka ütles, et teda kutsuti lapsajakirjanikuks, aga seda kasutataksegi vist kõikide puhul.”

See näitab, et termini “lapsajakirjanik” kaudu proovitakse seada kahtluse alla tõenäoliselt iga ajakirjaniku pädevus, kui väljendit kasutatakse ka hilises keskeas mehe puhul. Eesti meesajakirjanike ahistamist uurinud Armas Riives täheldas, et meesajakirjanike puhul rõhutakse nende pisendamisel samuti pädevusele ja vanusele, tituleerides ajakirjanikku näiteks “poisikeseks” (Riives, 2019).

Ründajad näitavad seega üles agressiooni, kui ajakirjanikud kajastavad nende vaadetega vastupidi minevat uudist. Siiski ei pruugi rünnaku põhjenduseks olla artikli sisu, näiteks arvamustlugude puhul, kus ajakirjanikust esitatakse suur portreefoto, rünnatakse ajakirjaniku välimust vanuse ja soo kaudu, märkimata midagi loo sisu kohta. Lisaks sellele pisendatakse

ajakirjanikke vanuse kaudu, see tundub olevat universaalne viis ebamugavustunde tekitamiseks nii naissoost kui meessoost ajakirjanike puhul, sest siis seatakse küsimuse alla nende pädevus.

3.2 Toimetulekumehhanismid

Rünnakute ja agressiooniga tullakse toime nii magistritöö kui varasema uuringu (Palgi, 2018) intervjuude põhjal kolleegidele või teistele lähedastele toetudes. Peaaegu kõik uuritavad ajakirjanikud märkisid, et tulevad rünnaku või agressiooniga vaimselt toime olukorda ja ründajat naeruga pisendades.

N36: “Ühise naermisega. Mina olen see inimene, kes rasked asjad välja räägib ja selle peegeldamisega muutub see ainult looks. Sellise ühise naermisega on minu jaoks abi olnud.”

Ühiselt rünnaku üle naerdes saab tõenäoliselt rünnakust ja ründajalt võimu ära võtta, küll aga ei kasutata naermist toimetulekumehhanismina ainult verbaalse rünnaku puhul, vaid ka siis, kui oht on tõsisem.

N42: “Oluliselt hirmutavam oli üks teine juhtum. Kirjutasin ühe eluaegse vangi järjekordsetest nagu... Kriminaalasjadest. /---/ Ja siis... Tema hakkas helistama toimetuse erinevatele numbritele, et mind kätte saada. /---/ prokuratuuri hinnangul on tegu erakordselt ohtliku inimesega, kes on ohtlik isegi vanglas istudes, sest ta suudab oma kontaktide kaudu organiseerida sündmusi ka väljaspool vanglat. Et kui ta tahab kätte maksta, saab ta sellega ka vanglast hakkama. /---/Minuni ta kordagi ei jõudnud, aga siis ma mainisin küll kõigile, kellele ta oli helistanud, et ta ütleks, et mind ei ole ja minule ei suunaks midagi. Aga tema rahunes ka maha. /---/ Ohtu otseselt ei tundnud, aga ma ei tahtnud temaga rääkida. See tegi mulle siiski midagi nalja, aga rääkida ma temaga ei tahtnud.

Sellest olukorrast selgub vastuolu, kuidas ajakirjanik tituleerib olukorra kõigepealt hirmutavaks, hiljem märgib, et juhtunu tegi talle hoopis nalja. Seega kuigi ajakirjanik pidas olukorda

naljakaks, tunnetas ta olukorra ohtu ning pole selge, kas toimunu pisendamine enda jaoks aitas kuidagi olukorraga lihtsamalt toime tulla. Olukorra pisendamine ja selle üle naermine väga tõsiste olukordade puhul selgus ka bakalaureusetöös, kui ajakirjanikuga vestlema tulnud kohaliku tasandi poliitik lükkas pintsakuhõlma kõrvale ja näitas, et tal on revolver, üritades selgelt ajakirjanikku mõjutada (Palgi, 2018).

Olukorra naeruvääristamine ei pruugi lõpmatuseni töötada. Ajakirjanik (N27) märkis, et paar “sõimukirja” ajavad naerma, kuid sellest edasi muutuvad kirjad vastikuks. Seega võib olukorra üle naljatamine töötada eduka toimetulekumehhanismiga vaid siis, kui ajakirjanik puutub kokku mõne üksiku verbaalse rünnakuga, pideva agressiooni korral jääb sellest väheks.

Lisaks ei pruugi toimetused ajakirjanikku alati toetada. Üks ajakirjanik (N27) kirjeldas, kuidas ühe valdkonna spetsialist ärritus terminoloogilise vea peale niivõrd palju, et saatis ajakirjanikule kirja, kus tituleeris ajakirjaniku “täiesti lolliks”. Kolleegidega kirja kuvatõmmist jaganud, pidas üks ajakirjanik säärast tagasisidet normaalsuseks ajakirjanike töös.

N27: “Ja siis öeldi, et kas see polegi normaalne tagasiside ja siis tundsin, et ehk ei peaks jagama. See vist ongi normaalne osa.”

Rünnaku normaliseerimine näitab, et kolleegid tugimehhanismina ei tööta igal puhul, kuna ajakirjanik ei saa kolleegidelt oodata alati järgitut toetust. Kui oodatud toetamine jääb ära, võib ajakirjanik edaspidi jätta ebamugava olukorra jagamata ning selle asemel proovib ise olukorraga hakkama saada.

Ahistamisest, ründamisest või agressioonist tekkinud stressirohkete olukordade puhul kasutatakse toimetulekumehhanismina lisaks pisendamisele alkoholi liigtarvitamist. Näiteks ajakirjanik, keda tema enda toimetuse toimetaja ahistas, tundis meeleheidet, mille järel tarbis ta liiga palju alkoholi.

N28: “/--/ ahastushoos jõin end täis ja rääkisin tollasele peiksile [peigmehele].”

Alkoholi liigtarvitamine pani aga ajakirjanikku enda lähedasele raskest olukorrast rääkima, mitmed ajakirjanikud toovad välja, et probleemi rääkimine aitab olukorraga vaimselt tegeleda. Varasem uuring on leidnud, et ajakirjanikud kasutavad alkoholi, kuna nad ei suuda öösiti ärevuse ja töömõtete tõttu magada (Ivask, 2017).

Alkoholi võidakse liiga palju tarvitada ka siis, kui ajakirjanikule endale tundub, et ta suudab stressitaset kontrollida ja kõik on näiliselt hästi. Ajakirjanik (N36) uudise peale tegi üks talle võõras teismeline tüdruk video, kus oli väga palju negatiivset tagasisidet.

N36: "Siis oli nii, et kui keegi oleks küsinud, et oled väga stressis, siis oleks öelnud et ei. Aga ma ikka olin, sest kui ma mõtlesin tagasi, siis pärast loo ilmumist läksin kaasaga spaapuhkusele. Ma üldiselt ei joo eriti, aga sellel õhtul jõin ma end nii täis, et oksendasin hotellitoa põrandale. Kaasa siis hämmastusega tõstis mu duši alla ja kasis põrandat. Ilmselt need sündmused olid seotud, ma ei oska ilmselt oma stressi adekvaatselt hinnata."

See näitab, et ajakirjanik võib ise enda stressi ja mure alla suruda, aga kaotab alkoholi tarvitades tugeva stressi tõttu piiri. Kuigi alkoholi tarvitatakse ühe viisina stressi vähendada ning vaimselt hakkama saada, võib säärasest toimetulekumehhanismist kasvada välja hoopis sõltuvus. Lisaks pole tegemist tervisliku viisiga muresid lahendada ning pigem aitab alkoholi tarvitamine olukorda unustada, kui probleemi lahendada.

3.3 Tagajärjed verbaalsetele rünnakutele ja agressioonile

Praktiliselt kõik küsitletutest tõid ühel või teisel moel välja, et järjepidev põhjendamatu negatiivne kriitika mõjub eeskätt vaimsele tervisele. Sama järelmuseni jõudsin bakalaureusetöös (Palgi, 2018).

Kuigi verbaalse rünnaku tagajärg võib olla tugev negatiivne emotsioon, näiteks nutmine, ei pruugi ajakirjanik siiski seda olukorda **alaväärstavaks** tituleerida.

N27: Aga ühes praktikal anti konkreetne ülesanne, mida ma polnud varem teinud. Ja siis mind kutsuti graafikatuppa ja selgitamise asemel nad lihtsalt ilkusid ja mõnitasid, kuni ma hakkasin nutma. Ma olin teist või kolmandat päeva praktikal. See oli nii õudne, sest mingi kolm meest naersid, et mida me sellega (praktikandiga) teeme ja “höhöhöhö”. Otseselt alaväärsena pole end tundnud.

Samamoodi töid ajakirjanikud bakalaureusetöös välja, et ebamugavda olukorrad, mida defineeriti väljenditega solvamine, lahmimine ja räuskamine, aitavad “paksu nahka” kasvatada, üksikud märkisid, et rünnakud jäävad siiski ajakirjanikku pikemat aega häirima ning vajavad juhtunust arutamist kolleegi või lähedasega (Palgi, 2018).

Paar ajakirjanikku selgitasid, et ajakirjaniku töös on teisigi stressifaktoreid ja üks ründav kommentaar võib olla lõpuks see, mis ajakirjaniku depressiooni viib.

N26: “Pole vähe ajakirjanikke, kes depressiooniga lõpetavad. Ma arvan, et see on üks lisafaktor, et kui oled piiril, siis halb kommentaar viib üle ääre.”

Võrreldes bakalaureusetöoga rõhutasid nüüd kõik ajakirjanikud, et ahistamisel, rünnakutel ja agressioonil on kõju eelkõige vaimsele tervisele ning lisades juurde teised ajakirjaniku elukutsega kaasnevad stressifaktorid, võib rünnakutest saada tõeline taak.

N27: “Ma ei tea, kas see oli ikka ainult negatiivse tagasiside pärast, aga mul on töö tõttu vaimsed probleemid, käin psühhiaatri juures ja võtan antidepressante.”

Ajakirjanik märkis, et ta käibki töö tõttu psühhiaatri juures, seega töö on kulutanud nii vaimset tervist, aga ka ajakirjaniku raha, kuna ettevõtte ei hüvita psühhiaatrivisiite ega antidepressante. Lisaks märkis üks ajakirjanik (N33), et on ahistamise tõttu närvivapustusega haiglas lõpetanud (Palgi, 2018). Veel üks ajakirjanik (N31) selgitas, et maksis ise psühholoogivisiidid kinni, kuid kardab seni vaimset pinget, mis töö ja ahistamine tekitab.

N31: “Ma kardan päriselt, et see töö võib mind murda. Ja et... Ma päriselt võib-olla ei taastugi sellest...Vot.”

Üks ajakirjanik (N31) kirjeldas, kuidas oli pärast lühiajalist lahkumist meediast mitu korda “killud kokku korjanud” ning taas ajakirjandusse tagasi tööle läinud, kuna see amet meeldib talle ning ta tunneb, et on selles hea ja pädev. Siiski tõdes ajakirjanik, et on tööst tingitud stressiga hakkama saamiseks võtnud kasutusele äärmuslikud meetmed, näiteks kolinud mõneks ajaks välismaale.

Kui üks ajakirjanik võttis pärast väga stressirohkeid olukordi ajakirjanikuna lühikese puhkuse ametist, siis järjepidev põhjendamatu negatiivne tagasiside võib panna inimese lõplikult meediatööstusest lahkuma, nagu rääkis üks endine ajakirjanik.

N28: “Üks põhjus, miks ma lahkusin meediast, oligi see, et ma olin läbi põlenud, ja et mingi suvaline jorss arvas, et tal on põhiseaduslik õigus mind söimata, kuna kirjutasin probleemidest valitsemises.”

Tagajärjed ahistamisele, agressioonile ja rünnakutele mõjutavad ajakirjanike endi hinnangul eelkõige vaimset tervist. Stress ei pruugi olla alati selline, mida ajakirjanikud selgelt ise tajuvad ning selle taset hinnata oskavad, selle asemel võib kõrge stress väljenduda tavapärasest teistsuguse käitumisviisiga, näiteks üleliigse alkoholi tarbimisega, kui ajakirjanik seda muidu ei tee. Peale selle võib ahistamine, agressioon ja rünnakud koos muu stressiga, mis ajakirjaniku töös on, viia lõpuks ajakirjanike lahkumiseni valdkonnast. Ajakirjanike lahkumine meediast rünnakute tõttu tähendab aga meediapluralismi kitsenemist (Bedei, 2019), seega ei kannata ajakirjanik invidiidina, vaid meedia laiemalt.

3.4 Ajakirjanike toetamine

Toimetuse toetab ajakirjanikke eelkõige nendel juhtudel, kus soovitatakse edastada ahistaja vastu avaldus politseisse. Lisaks on toimetustes üldiselt ka juristid, kes saadetakse olukorda lahendama, kui tundliku teema puhul ähvardatakse ajakirjanikku kohtusse kaevata. Siiski on see toimetuse enese kaitsmine, kuna üldiselt kaevatakse mitte ajakirjanik vaid platvorm, mis uudise

avaldas, kohtusse. Sel põhjusel tasub võimalikku kohtuvaidlusesse kaasata väljaandel võimalikult kiiresti jurist või advokaat, et väljaande mainet säästa ning raha kokku hoida.

N27: "Ülemus toetas mind väga palju, kaasasime ka ettevõtte juristi, kes aitas."

Mitu ajakirjanikku märkisid, et on politseiga konsulteerinud, aga avalduse ahistaja vastu on edastanud väga vähesed. Pigem küsitakse politseilt või ettevõtete juristidelt nõu ja suuniseid. Kuigi toimetused tulevad üldiselt ajakirjanikele rünnakute puhul appi, siis ei valmista toimetused ajakirjanikke ette. Ükski ajakirjanik ei öelnud, et oleks enne töö alustamist saanud juhiseid, kuidas käituda ahistajate või ründajate puhul.

Üks ajakirjanik nentis, et üks selleteemaline plakat toimetuses seinale kleebiti, kuid ta pole plakati sisusse süvenenud ning konkreetseid juhiseid meediamajas pole.

N27: "Meil pandi mingi plakat seinale, et mida teha ebameeldiva tööhkkonna vastu või midagi. Ma pole isegi tutvunud. Aeg-ajalt mainitakse, aga ega mingeid konkreetseid juhiseid, et kui keegi isiklikult ründab, kuidas siis käituda. Seda ei ole."

Konkreetsete juhiste puudumist tõi üks ajakirjanik (N36) veel välja. Mõnede ahistamisjuhtude või verbaalsete rünnakute puhul on vaja ajakirjanikel tuge, millest jääb ajakirjaniku hinnangul toimetuses vajaka.

N36: "/---/väljatöötatud reageerimissüsteemi toimetuses ei ole. Üks kolleeg oli suure surve all ja tema vajab pigem institutsionaalselt tuge, et keegi hoiaks rohkem kätt. Aga meil ei ole keegi sellega kohastunud, sest uudistejuhil pole aega, järgmine ülemus suudab litsuda viis minutit järgmise nädala varahommikusse. Et kui sa tahad tunda toetust mõnelt ülemuselt, siis on seda väga raske saada. Ja see on raske, sest teda hakkas üks inimene räigelt survestama. Kestev ja kestev terror, et ta on seadust rikkunud ja mida iganes. Aga mina ei tea, kes selle ära korraldab."

Ajakirjanik tõi välja, kuidas tema kolleegi järjepidevalt survestati, aga ajakirjanik jäi vajaliku abita, kuna ülemustel pole aega ning lisaks puudub kindel kord, mida sel puhul teha. See kattub

ajakirjaniku (N27) räägituga, et toimetusse kleebiti seinale vaimsest tervisest kõnelev plakat, kuid muud selgitustööd, kuidas rünnaku puhul käituda, pole tehtud. Seega selles toimetuses tunnistatakse stressist tulenevaid probleeme, kuid otsest abi ei pakuta.

Kuna ajakirjanikke ei valmistata rünnakuteks minu intervjueeritavate puhul ka toimetuses töötamist alustades ette, jäävad ajakirjanikud selge abi ja juhusteta, mida teha. Sedasi võivad ajakirjanikud keeruliste konfliktide puhul jääda üksinda, mis võib omakorda viia läbipõlemiseni. Üks ajakirjanik (N31) arvas, et toimetused ei teegi midagi, kuni midagi tõsist ei juhtu.

N31: “Neil (toimetusel) pole ei aega ega raha ja seni pole midagi päris ränka veel juhtunud. Ma arvan, et kui juhtunuks, siis hakatakse asja tõsiselt võtma. Aga seni, kuni pole juhtunud, siis tõenäoliselt kehitatakse õlgu.”

Lisaks sellele, et toimetustel pole kindlaid tegutsemisjuhiseid, ei pea mõned ajakirjanikud ametivõimude reaktsiooni ahistamisjuhtumitele abistavaks. Üks ajakirjanik märkis, et ei tee politseisse avaldust, kuna teab, et midagi ei tehta, teine tõi aga välja, et politseiametnik ei mõistnud, kui tihti saavad ajakirjanikud ründavaid ja ähvardavaid kirju.

N28: “Tegin politseile avalduse, kirjutasin laialt lahti, miks see olukord mind hirmutas ja sain vastu küsimuse, palun selgitage, kuidas tekitab ohustatud tunnet ja kas ajakirjanikuna on seda varem ka juhtunud. Ma paar päeva seedisin seda, kuidas vastan, aga siis tuli kiri, et menetlust ei tule, mis oli ootuspärane, aga nagu... jah.”

Ajakirjanikuga (N28) võttis eelmainitud olukorra puhul ühendust inimene, kelle nimi oli ajakirjaniku loos mainitud. Inimene helistas otse ajakirjaniku eranumbrile, mis tekitas temas hirmu, sest tegemist pole avaliku numbriga. Lisaks kirjutas see inimene ajakirjanikule hiljem ühismeediasse, et nad võiksid kohtumise kokku leppida ning ajakirjanik ju ei tahaks, kui see kohtumine ootamatult toimuks, mis tekitas taas hirmu. Ajakirjanik (N28) märkis, et ta ei tea, mis infot veel sellel inimesel võis olla, näiteks ajakirjaniku koduaadress.

Puhkudel, kus ajakirjanik tunneb enda elu või tervise pärast ohtu, kuid ta ei saa toimetuse seest piisavat tuge, otsib ajakirjanik ise viise end kaitsta. Süsteemse toetuse puudumine võib tähendada

ka seda, et kui rünnakud toimuvad toimetuse sees, hakkab ajakirjanik toimetust vältima, et rünnakuid ise sel moel ära hoida.

N28: “/---/viimased nädalad praktikast ma viilisin kodukontorisse, sest ma tulin töölt ja nutsin. Väga hea meel, et see praktika läbi sai.”

Ajakirjanik (N28), keda ahistas kolleeg, ei saanud sellest enda hinnangul juhtunust peatoimetajale rääkida, kuna peatoimetaja oli ahistajaga ajakirjaniku enda hinnangul väga hea sõber. Kuna toimetuses polnud selget süsteemi, kuidas ja kellele ahistamisest teavitada, hakkas ajakirjanik toimetuses viibimist vältima.

Kui muidu oleks peatoimetaja üks võimalikest instantsidest, kelle poole pöörduda, siis siinjuhul ei mõjunud ta ajakirjanikule erapooletuna, seega ka mitte usaldusväärseks. See omakorda on toimetusele kahjulik, kuna kui ajakirjanik tunneb tööl ohtu, võib ta üsna tõenäoliselt varsti ametist lahkuda ning uue töötaja palkamine tähendab ettevõttele nii finantsilist kui ajalist kulu.

Toimetused pakuvad tuge küll spetsiifiliste rünnakute puhul, kuid ajakirjanik peab ise minema abi küsima kas juriidilise nõustamise või juhi vaimse toe näol. Siiski ei paku toimetus institutsionaalset tugisüsteemi, millest ajakirjanik nende rünnakute puhul saaks tuge, millest ta kas ülemust ei soovi teavitada või ei vaja juriidilist abi. Lisaks pole alati toimetuses selget süsteemi, kuidas teavitada kolleegist, kes ahistab või käitub mõnel muul moel ebasobivalt. Süsteemse toe puudumine võib viia läbipõlemiseni ning ametist lahkumiseni.

3.5 Väljaannete olemasolevad mehhanismid rünnakute vastu

ERRi veebiuudiste, Delfi, Postimehe ja Õhtulehe peatoimetajatele saadetud küsimustele vastasid Õhtulehe peatoimetaja Martin Šmutov, Eesti Päevalehe ja Delfi peatoimetaja Urmo Soonvald ning Postimehe peatoimetaja Mart Raudsaarele edastatud küsimustele vastas Postimees Grupi personalijuht Ingrid Saar. Seega õnnestus valimisse kaasata kolme Eesti suurima väljaande hinnangud.

Õhtuleht

Õhtulehe peatoimetaja Martin Šmutov sõnas, et aktsiaselts Õhtuleht Kirjastus võtab oma töötajate turvalisust – nii füüsilises kui ka vaimses mõttes – tõsiselt.

Šmutov kirjeldas, et ettevõttel on umbes 2015. aastast politseiga kokkulepitud suhtluskanalid, kui mõne töötaja suhtes ükskõik milliseid ähvardusi tehakse. Viimati kasutas toimetus abi politsei sekkumise näel 2019. aasta detsembris.

Sarnane nulltolerants kehtib Šmutovi sõnutsi toimetuse siseste konfliktide korral, nende lahendused on toimunud vastavalt vajadusele, mis on lõppenud kas hoiatuste või töölepingu lõpetamisega.

Postimees Grupp

Postimees Grupp viis 2020. aasta veebruaris läbi rahulolu-uuringu, mille üks osa oli psühhosotsiaalsete ohutegurite plokki. Seal oli küsimus „Olen tundnud minu vastu suunatud töökiusamist (vaimset ja/või füüsilist)“, mida hinnati 5-punktilisel skaalal Postimees Grupis hindega 4,54 ja Postimehe poolt 4,53. Skaala oli pööratud, seega 1 tähendas töökiusamise kogemist ning 5 just seda, et töötajad pole töökiusu tundnud. Seega Postimees Grupi töötajad ei taju töökiusamist või ei taju, et see oleks probleem.

Postimees Grupi personalijuht Ingrid Saar selgitas, et kiusamisjuhtumi puhul on ka Postimehel sarnaselt Õhtulehega politseis eraldi kontakt. Ettevõtte sees kehtib kokkulepe, et töökiusu puhul pöördub töötaja kõigepealt enda juhi poole või kui ta ei soovi juhile rääkida, siis saab suhelda personaliosakonnaga.

Delfi/Eesti Päevaleht

Delfi ja Eesti Päevalehe peatoimetaja Urmo Soonvald kinnitas, et ajakirjanike ahistamist ning rünnakuid on juhtunud ning kindlasti on see ajas muutunud. Lugejate emotsionaalset tagasisidet peab Soonvald tavaliseks.

Urmo Soonvald: "Kui varem tehti seda pigem lugejakirjade ja helistamise kaudu, siis nüüd pigem e-mailidega, sotsiaalmeedias, kommentaariumis või mõnel juhul ka isiklikele mobiilidele helistades. Mul ei tule meelde füüsilist ründamist, kuid ähvardusi – alates tapmisest kuni lõpetades ülemusele kaebamisega – on ikka olnud. Üks nn ahistamise formaat on advokaatide palkamine ja läbi nende toimetuste ning ajakirjanike pinges hoidmine. Pigem on lugejate emotsionaalne tagasiside igapäevane, seda nüüd kujundina, ehk ei möödu nädalat, kui seda ei juhtuks."

Soonvald tõi välja ühe ahistamisvormina välja ajakirjanike survekamise advokaatide kaudu, mida ükski valimisse palutud ajakirjanik ise välja ei toonud.

Toimetusesisese rünnaku puhul Soonvald füüsilist vägivalda ei meenuta, küll on olnud sellekohaseid ähvardusi. Kolleegid on rünnanud üksteist verbaalselt, praktiliselt kõikidel juhtudel on osapool(ed) hiljem üksteise ees vabandanud.

Delfi ja Eesti Päevalehe toimetuses kehtivad Soonvaldi väitel sisekorraeeskirjad, mis loovad käitumise raamistiku, kui inimeste isiklik kultuuritase seda ise ei tekita. Käitumise tõttu on mõnedele töötajatele kirjutatud käskkirju. Ahistamise korral on Ekspress Meedia sisekorra eeskirjad, ehk kuidas tohib ja ei tohi käituda, kättesaadavad ettevõtte siseveebist.

Seega sekkutakse toimetustes selgetesse konfliktidesse, abi ning nõu küsitakse politseilt. Lisaks kehtivad sisekorrareeglid, mis loovad normid, kuidas ei tohi ettevõttes käituda. Ükski peatoimetaja ei toonud välja süsteemset tugisüsteemi, pigem lahendatakse nii organisatsioonisiseseid kui -väliseid konflikte olenevalt olukorrast ja vajadusel saab kolleegidevahelise konflikti puhul noomitada ründajat käskkirjaga või töölepingu lõpetamisega.

4. JÄRELDUSED

Magistritöö eesmärk oli mõista, kuidas naissoost ajakirjanikke nende ameti ja soo tõttu ahistatakse. Peale selle soovisin uurida, kuidas ajakirjanikud sellega hakkama saavad ning mis tagajärjed sellise ahistamisega kaasnevad. Uudne osa võrreldes bakalaureusetööga (Palgi, 2018) on bakalaureusetöös ilmnunud teemadesse detailsem suhestumine ja lisaküsimuste esitamine ning see, kuidas toimetused ajakirjanikke ahistamise, rünnakute või agressiooni puhul toetavad. Tahtsin teada, kas toimetustes on süsteemne tugi ning kuidas ajakirjanikud rünnakute, ahistamise ning agressiooni puhul toimetuses käituvad.

4.1 Uuringu tulemused

Minu magistritöös läbi viidud intervjuud kinnitavad bakalaureusetöö tulemusi: ajakirjanikud peavad rinda pistma pideva agressiooniga, naissoost ajakirjanikud võetakse ründajate poolt fookusesse eelkõige nende soo kaudu, ning et rünnakuid, ahistamist ja agressiooni peetakse pigem paratamatuks, millega tuleb ajakirjanikuna töötades leppida (Palgi, 2018).

Missuguste agressiivsete olukordadega on ajakirjanikud kokku puutunud?

Naissoost ajakirjanikud on puutunud enim kokku *online*-rünnakutega, ahistajad ja agressorid otsivad kontakti tihtipeale e-maili vahendusel või siis ajakirjaniku isikliku ühismeedia konto kaudu. Samuti võetakse ühendust telefonitsi, näiteks allikatel on ajakirjaniku telefoninumber olemas. Mõnedel puhkudel puutuvad ajakirjanikud kokku ründajatega, kes võivad reaalselt füüsilist ohtu kujutada. Näiteks ründaja jälitab ajakirjanikku või uurib välja ajakirjaniku mobiiltelefoni numbri ning ajakirjanik ei tea, kas ründajal on veel infot tema eraelu kohta.

Kes olid ründajad?

LeBlanc ja Barling (2005) jaotasid ahistajad või agressorid neljaks, kes võivad ameti tõttu või töökeskkonnas inimest rünnata, need on organisatsioonivälised inimesed ehk võõrad;

organisatsioonivälised inimesed, kellel on ajakirjanikuga kokkupuude, näiteks kliendid, patsiendid; organisatsioonisisised inimesed ehk kolleegid, alluvad, juhid; inimesed, kellel on rünnatavaga personaalne tööväliline suhe, näiteks sõbrad. Minu uuringus selgus, et ajakirjanikke ründavad esimesed kolm.

Kõige rohkem puutuvad naissoost ajakirjanikud kokku organisatsiooniväliste inimeste ehk lugeja- ja allikapoolse ahistamisega kokku. Suurima surve all on need ajakirjanikud, kes kajastavad Eesti uudiseid või uurivaid uudislugusid, kuna nemad kirjutavad enim konfliktseid lugusid ning artikli fookuses olevatel inimestel on tõenäoliselt huvi takistada artikli ilmumist, et toimunu maha vaikida.

Lugejate puhul tõid ajakirjanikud välja, et aktiveerutakse kindlate teemade puhul, mis kipuvad olema ühiskonda lõhestavad. Polariseerivad teemad on näiteks tselluloositehase rajamine, Rail Baltica ehitamine ning kindlasti rassi ja rahvusega seotud teemad. Mitmed ajakirjanikud tõid välja, kuidas neid hakati verbaalselt ründama pärast välismaalastest kirjutamist.

Organisatsioonisisest ahistamist tuleb Eesti naisajakirjanike puhul minu valimis pigem vähe ette, küll aga toodi välja säärane kogemus, kus ahistaja ja peatoimetaja olid head sõbrad ning ajakirjanik tundis, et tal polegi võimalik midagi ahistaja vastu ette võtta, kui vaid toimetust vältida.

Kuivõrd rääkisid ajakirjanikud juhtunust enda lähikondlastele, kolleegidele, ülemustele, võimuorganitele?

Naissoost ajakirjanikud kasutavad põhilise toimetulekumehhanismina olukorra pisendamist ja selle üle naerdes. Seda tehaksegi kas kolleegiga või mõne lähedasega. Kolleegidele juhtunu jagamine töötab toimetulekumehhanismina, kuna teised ajakirjanikud on sarnaste olukordadega tõenäoliselt kokku puutunud ja oskavad juhtunut ajakirjaniku seisukohast mõista. Siiski võib kolleegidele juhtunu rääkimine töötada vastupidiselt, kuna verbaalsed rünnakud ja agressioon on ajakirjanike meelest selles ametis tavapärane ning tuleb kasvatada “paks nahk”, sama selgus varasemas uuringus (Palgi, 2018).

Ajakirjanikud saavad juhtunust rääkida aga siis, kui nad teadvustavad enesele, et olukord oli ebamugav ning tekitas stressi. Mitmed ajakirjanikud märkisid, et nad ei tea, kui palju stressi ahistamised ja rünnakud tekitavad, kuid kindlasti mõjutab see vaimset tervist. Üks ajakirjanik

märkis, et tajus verbaalse rünnaku stressitaset alles pärast alkoholi liigtarvitamist, mida ta muidu kunagi ei tee.

Võimuorganitega kontakteeruti äärmiselt harva.

Kuivõrd on ajakirjanik mures olnud oma elu pärast?

Peaaegu ükski ajakirjanik ei öelnud, et on mures enda elu pärast, sama kehtis eelmise uurimistöö puhul (Palgi, 2018). Siiski märkis üks ajakirjanik, et mureseb enda vaimse tervise pärast ning sel põhjusel mureseb ka enda elu pärast. Pajud ajakirjanikud märkisid, et muretsevad vaimse tervise pärast nii töö iseloomu tõttu kui stressitaseme pärast, milles mängivad rolli ka ahistajad, ründajad ja agressorid. Väike osa uuritavatest selgitasid, et käivad ameti tõttu psühhiaatri juures, üks märkis töö tõttu antidepressantide tarvitamist.

Kuivõrd on ajakirjanik kaalunud agressiooni tõttu ametist lahkumist/on seda teinud?

Väike osa ajakirjanikest on kaalunud meediatööst lahkumist rünnakute või agressiooni tõttu. Üks intervjuueeritav lahkus hiljuti ajakirjandusest ning ta nentis, et suur roll oli verbaalsetel rünnakutel. Pigem toodi stressoritena välja rutiini puudumine ning suur töökoormus, mis võiks panna neid millalgi kaaluma ametist lahkumist, et teha vaimselt vähenõudvamat tööd.

Mil viisil ajakirjanik ahistamisjuhtude/rünnakutega toime tuleb?

Ajakirjanikud kasutavad toimetulekumehhanismina põhiliselt juhtunu üle naermist ja seega ründaja ning toimunu pisendamist. Siiski märkis üks ajakirjanik, et esimesed paar verbaalset rünnakut olid tema jaoks naljakad, aga pärast seda mõjusid rünnakud negatiivselt ning tekitasid stressi. Lisaks pole selge, kui hästi naermine toimetulekumehhanismina pikas perspektiivis töötab, kuna murekohaga ei tegeleta ning ahistaja üle naermine ei takista kuidagi ahistaja tegevust. Seega võib naermine lühiajaliselt aidata, kuid ei aita stressi vähendada.

Peale selle tõid peaaegu kõik ajakirjanikud välja toetumise kolleegidele. Siiski kuna toimetustes selget süsteemi pole, võib küsida, kas toimetused ei pane sellega vastutust organisatsioonilt enda alluvatele, kuna muresid peavad aitama lahendada kolleegid.

Toimetulekumehhanismiks võib olla alkoholi liigne tarvitamine, mis pole siiski jätkusuutlik ning ei hoia ära uusi rünnakuid.

Kui palju valmistab toimetused ajakirjanikke rünnakuks/ahistamiseks ette?

Ükski ajakirjanik ei märkinud, et tema praeguses või eelnevates toimetustes oleks olnud süsteem ahistamisest, rünnakust või agressioonist teavitamiseks. Kuigi üldiselt on ajakirjanike ründajad organisatsioonivälised, ei ole toimetustes ka selget viisi ahistavast kolleegist teavitamiseks.

Mitmed ajakirjanikud tõid välja, et neil tekkisid järjepidevad ahistajad, kes iga loo peale kommentaari või e-kirjaga reageerisid. Tõsiasi, et see jätkus, kinnitab asjaolu, et toimetustes pole töötavat süsteemi ahistajate ja ründajate peatamiseks.

Mitu ajakirjaniku rääkisid kas enda või nende kolleegi kogemusest lähtudes, kuidas toimetus ei toeta ajakirjanikke, kui nad väga ahistaja vastu tuge ja abi vajavad. Üks ajakirjanik viitas, et tema hinnangul toimetused ei hakkagi süsteemset tugisüsteemi enne looma, kuni mõne ajakirjanikuga midagi ränka juhtub.

Sama ajakirjanik rõhutas, kuidas töötervishoiuarst soovitas ajakirjanikul otsida töö kaudu psühholoogilist abi, kuna tema vaimsed mured tulenesid tema kajastatavatest temadest. Ajakirjanik ei hakanud seda ülemustele rääkima, kuna oli kindel, et idee peale naeratakse, sest toimetusel pole ressursi. See näitab, et ajakirjanik ei tunne, et toimetus toetab teda piisavalt. Lisaks viitab mure väljanaermise pärast varasemale pisendavale kogemusele töökeskkonnas.

4.2 Diskussioon

Magistritöö uuring kinnitas varasemat bakalaureusetööd (Palgi, 2018), et naissoost ajakirjanikud peavad rinda pistma ahistajate, ründajate ning agressiooniga. Kõige olulisemaks leiuks pean asjaolu, et toimetused ei toeta ajakirjanikke väljatöötatud tugisüsteemiga, kuidas ahistaja, rünnaku või muu agressiooni korral käituda.

Sarnaselt bakalaureusetööle (Palgi, 2018) kippusid ahistamisjuhtumeid märkama, selliselt defineerima ning välja tooma nooremad ajakirjanikud, tõenäoliselt on see nii, kuna nooremad on kasvanud üles keskkonnas, kus ahistamise lubamatusest räägitakse üha enam ning lääneriikides tehakse kampaaniaid, et julgustada inimesi juhtumitest kõnelema.

Arusaadavalt on ilmselt võimatu takistada inimesi anonüümselt või nimega ajakirjanikke ahistamast ja ründamast, küll aga on võimalus toimetustel ajakirjanikke kaitsta. Rahvusvaheline

Ajakirjanike ametiühing (IFJ) tõi välja, et toimetustel on kohustus tööandjana enda ajakirjanikke ehk nende töötajaid kaitsta (2018). Minu intervjuudest selgus, et toimetused ei tee seda praktiliselt üldse.

Kuna suurem osa verbaalsetest rünnakutest jõuab ajakirjanikeni kas ühismeedia või e-kirja teel, tasuks toimetustel kaaluda filtrite loomist töölastele meilidele, et sõimukirjad vajalikust filtreerida. Kommentaariumite puhul on sedasi käitunud, et loodud filtrina sobimatute sõnade loend, mille kasutamisel kommentaari ei kuvata, sama ideed võiks arutada kirjaveestluste puhul.

Paljud intervjuueeritavad tõi välja enda mure vaimse tervise osas, ründavad kommentaarid ja ahistavad allikad vaid lisavad tööstressile. Sel põhjusel oleks peaksid toimetused kaaluma mingil määral psühhiaatri või psühholoogi visiitide rahalist hüvitamist või mõne tugiinimese/nõustaja väljakoolitamist, et ajakirjanikel oleks toimetuses pisut professionaalsemat abi.

Naissoost ajakirjanikud tõi välja verbaalseid rünnakuid, mis ilmselt oleksid juhtunud ka meessoost ajakirjanike puhul. Seega peaks toimetustel olema suur huvi töötada välja süsteemne tugimehhanism, sest sellest võidavad nii naissoost kui meessoost ajakirjanikud.

Edaspidi saaks uurida näiteks fookusgrupi näol, missuguseid tugisüsteeme ajakirjanikud ise kujutaksid toimetustes ette ning mis on põhilised ootused säärasele süsteemile. Ehk tasuks töötava tugisüsteemi loomist uurivasse teadustöösse kaasata mõni psühhiaater, kes oskab välja pakkuda töötavaid toimetulekumehhanisme. Lisaks saaks fookusgrupina uurida toimetuste juhtidelt, mis on seni takistanud sellise süsteemi loomist ja mis viisidel toimetused üldse ajakirjanikke rünnakute ja ahistamisjuhtude eest kaitsevad.

4.3 Meetodi kriitika

Jätkasin magistritöös varasemalt uuritud naisajakirjanike ahistamist. Kuna uurisin teemat bakalaureusetöös (Palgi, 2018), siis olin endale teatud raamistuse ette loonud, millesse oli keeruline uus konkreetne pidepunkt sisse tuua. Siiski oli oluline uurida bakalaureusetöös küsitud kohta, et saada esinduslik valim üldistuste jaoks.

Ma ei leidnud uuringuid organisatsioonisisest toest ajakirjanduses, mis kirjeldaksid täpselt süsteemseid toetusmehhanisme. Siiski võib ajakirjanike organisatsioonisisest toetust uuritud näiteks ühes teiste ametitega või kasutatakse nende uuringute puhul terminit, mida ei osanud otsida. Seega võib väide, et sellekohaseid uuringuid pole tehtud, vale olla.

Üheks probleemiks osutus üle 40-aastaste ajakirjanike värbamine intervjuueeritavate hulka. Mitu üle 40-aastast ajakirjanikku keeldusid erinevatel põhjustel. Siiski keskendusin pigem töökogemusele ja leidsin nooremaid ajakirjanikke, kellel oli pikk tööstaaž ning kes olid valmis intervjuuks. Kuna nooremaid naisajakirjanikke töötab Eesti ajakirjanduses rohkem, oli nende värbamine sel põhjusel lihtsam.

Bakalaureusetööde intervjuusid läbi viies olin väiksema intervjuueerimise kogemusega, lisaks polnud nii delikaatsete temadega toona väga kokku puutunud (Palgi, 2018). Nüüd oskasin läheneda ajakirjanikele nii, et nad räägiks võimalikult palju oma kogemustest, näiteks kasutasin intervjuuerides sõna “ahistamine” asemel tihti väljendit “ebamugav või ebameeldiv kogemus”. Sel juhul tulid ajakirjanikele meelde ka need lood, mida nad ise ahistamiseks ei defineeriks. Siiski võisid jääda mingisugused lood rääkimata, kuna ajakirjanikud pisendasid üsna tõsiseid rünnakuid; juhtunust võis olla möödas nii palju aega, et toimunu oli ununenud; ning lisaks tuli keset magistritööd alanud koroonakriisi tõttu viia intervjuud läbi veebi vahendusel, mis vähendab intervjuueeritava ja intervjuueerija kontakti ja sel põhjusel ei pruugi intervjuueeritavad end nii hästi avada.

Kuigi magistritöö kirjutamiseks oli rohkem kogemust delikaatsete temadega, tekkisid siiski teatavad eetilised dilemmad, näiteks mille kohta on sobilik jätkuküsimusi küsida ning kui detailselt pärida selgelt ebameeldiva ahistamisjuhtumi kohta.

Lisaks valmistas raskusi aspekt, et olen ise praktiseeriv naisajakirjanik ning mul on seega tekkinud enda arusaamad tööalasest ahistamisest ja rünnakutest ning toimetuse toetusest ja vastukajast agressioonile. Kuna olin selles töös siiski uurija rollis, proovisin läheneda võimalikult objektiivselt ning kajastada tulemustes vaid nende ajakirjanike häält ja arvamusi, kellega kõnelesin.

KOKKUVÕTE

Magistritöös uurisin Eesti naisajakirjanike kogemusi agressiivsete ja ahistavate kommentaaride ja allikatega.

Magistritöö eesmärk oli mõista, kes on ajakirjanikke ahistanud, missugust agressiooni peavad ajakirjanikud taluma. Lisaks tahtsin teada, kas on mingisugused teemad, mis ahistajaid eriti aktiveerivad ning panevad ajakirjanikke ründama. Uurisin ka seda, kuivõrd saavad ajakirjanikud toetuda ahistamisjuhtude puhul toimetusele ning kas toimetused pakuvad süsteemset tuge ajakirjanikele.

Kasutasin magistritöös naissoost ajakirjanike uurimiseks kvalitatiivset meetodit, viies kaheksa erineva tööstaažiga ajakirjanikuga läbi poolstruktureeritud intervjuud. Valimisse kaasasin erinevate valdkondade ajakirjanikud. Kasutasin analüüsiks kvalitatiivset sisuanalüüsi, et tuua välja erinevad kogemused ning tagajärjed. Lisaks kaasasin analüüsi bakalaureusetöö tarvis tehtud 12 intervjuud, seega kokku kasutasin 20 intervjuud.

Intervjuudest tuli esile, et naissoost ajakirjanikud peavad rinda pistma ahistamise ja agressiooniga, tihti peetakse seda osaks tööst. Ajakirjanikud pisendasid ka ise rünnakuid, näiteks toodi mõnel puhul välja, et ehk olid ajakirjanikud ise liiga noored ja naiivsed ning sel põhjusel neid rünnatigi. Ajakirjanikud tõid välja selgelt soopõhiseid rünnakuid, mille puhul ajakirjanikud ise hindasid, et meessoost kolleege sellisel moel ei rünnata. Seega kuigi tõenäoliselt kõik ajakirjanikud kogevad ametis rünnakuid, on probleem selgelt ka soopõhine.

Peale selle ei toeta toimetused enda ajakirjanikke süsteemselt, kuigi ajakirjanike ründamine ja ahistamine pole harv nähtus. Mitmed uuritavad käivad psühhiaatri juures, praktiliselt kõik ajakirjanikud tunnevad aga muret oma vaimse tervise pärast ja seda just ametist johtuvalt. Mõni ajakirjanik on ametist lahkunud rünnakute tõttu või seda tõsiselt kaalunud. Seega peaksid

toimetused pakkuma kasvõi psühhiaatrite külüstuseks hüvitist, kui ajakirjanike vaimne tervis on töö tõttu kannatada saanud.

Ajakirjanikel puudub süsteemne toetusmehhanism, seega kasutatakse toimetulekuks viise, mis ajaliselt pikas plaanis kuidagi rünnakuid, ahistamist ja agressiooni ära ei hoia. Lisaks toetatakse rünnakute puhul abi jaoks teistele kolleegidele, mistõttu võib väita, et toimetused on toetusmehhanismi rolli pannud teistele ajakirjanikele.

Kokkuvõtteks peaksid toimetused võtma suurema vastutuse ajakirjanike kaitsmisel rünnakute ja agressiooni eest, et seeläbi kaitsta nende vaimset tervist. Lisaks võib aidata süsteemne tugi kaasa väiksemale tööjõu voolavusele, mis on ettevõttele kasulik nii rahalises kui ajalises plaanis.

SUMMARY

My master's thesis “Aggression and abuse: the experiences of Estonian female journalists” focuses on the abuse and harassment of Estonian female journalists.

The aim of this thesis was to understand, who are typical harassers and what kind of abuse female journalists experience. Additionally, I examined what kind of news stories attract more harassers. I wanted to know how much support journalists receive from their newsrooms and whether the support is consistent.

For my research method I used qualitative research, I conducted 8 interviews with female journalists of different ages and specializations. I included 12 interviews with female journalists from my bachelor's thesis, so altogether I had a sample of 20 journalists.

Female journalists in Estonia face harassment and aggression, which, for the most part, they consider a part of their job. Many journalists diminished the attacks, blaming harassment on their young age or naivety at the time. Some attacks can clearly be described as gender related harassment, journalists themselves believed that their male colleagues were not harassed in the same way. Most likely all journalists have to face some harassment in their job, but the problem is also gendered.

Newsrooms do not offer systematic support even though journalists are harassed often. Few journalists from my sample go to a psychiatrist but all were worried about the impact that harassment had on their mental health. Some journalists have left their jobs because of it which is a sign that newsrooms should offer more support.

Journalists do not have systematic support at hand, instead they use coping mechanisms that do not work in the long run. Female journalists lean on their coworkers for help so the newsrooms have assigned the role of support to journalists themselves.

In conclusion, newsrooms should take responsibility and create support systems to protect journalists from harassment and aggression. Better support for journalists could also decrease the fluctuation of personnel.

KASUTATUD KIRJANDUS

Adams, C. (2017). They Go for Gender First. *Journalism Practise*, 7, 850-869. Kasutatud 21.04.2020.

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17512786.2017.1350115?journalCode=rjop20>

Amnesty International. (2018). *Troll patrol findings*. Kasutatud 15.01.2020.

<https://decoders.amnesty.org/projects/troll-patrol/findings>

Barton, A. ja Storm, H. (2014). *Violence and harassment against women in the news media: a global picture*. International women's media foundation. Kasutatud 12.02.2020.

<https://www.iwmf.org/wp-content/uploads/2018/06/Violence-and-Harassment-against-Women-in-the-News-Media.pdf>

Bedei, C. (2019). How the harassment of journalists impacts the news. *International Journalists' Network*, 4. juuni. Kasutatud 5.12.2019.

<https://ijnet.org/en/story/how-harassment-journalists-impacts-news>

Chemaly, S. (2017). Online Harassment Is a Social Problem That Requires a Social Response. *HuffPost*, 6. detsember. Kasutatud 20.03.2020.

https://www.huffpost.com/entry/online-harassment-is-abou_b_9702696?guccounter=1

Chen, G. M., Pain, P., Chen, V. Y., Mekelburg, M., Springer, N. ja Troger, F. (2018). 'You really have to have a thick skin': A cross-cultural perspective on how online harassment influences female journalists. Kasutatud 5.12.2019.

<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1464884918768500>

Demos. (2014). *Demos: Male celebrities receive more abuse on Twitter than women*. Kasutatud 20.04.2020.

<https://demos.co.uk/press-release/demos-male-celebrities-receive-more-abuse-on-twitter-than-women-2/>

Edström, M. (2016). The Trolls Disappear in the Light: Swedish Experiences of Mediated Sexualised Hate Speech in the Aftermath of Behring Breivik. *International Journal for Crime, Justice and Social Democracy*, 5, 96-105. Kasutatud 20.04.2020

https://www.researchgate.net/publication/303816473_The_Trolls_Disappear_in_the_Light_Swedish_Experiences_of_Mediated_Sexualised_Hate_Speech_in_the_Aftermath_of_Behring_Breivik

Euroopa Nõukogu (2014). *Guide to human rights*. Kasutatud 05.12.2019.
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804d5b31>

Euroopa Nõukogu (2016). *Internet Governance – Council of Europe Strategy 2016-2019* Council of Europe Kasutatud 05.12.2019.

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806aafa9>

Euroopa Nõukogu (2017). *Safety of journalists*. Kasutatud 03.03.2020.
<https://rm.coe.int/leaflet-safety-of-journalists-en/1680735c28>

FRA (2016). *Violence, threats and pressures against journalists and other media actors in the EU*. Kasutatud 05.12.2019.

https://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2016-47/fra_threats_and_pressures_paper_19751.pdf

Horwitz, M. J. (2008). Work-Related Trauma Effects in Child Protection Social Workers. *Journal of Social Service Research*, 32, 1-18. Kasutatud 15.05.2020.

https://www-tandfonline-com.ezproxy.utlib.ut.ee/doi/abs/10.1300/J079v32n03_01

International Federation of Journalists. (2018). *#WPF2018 journalists need proper protection to conduct investigative journalism*. Kasutatud 20.04.2020.

<https://www.ifj.org/media-centre/news/detail/category/press-releases/article/wpfd2018-journalist-s-need-proper-protection-to-conduct-investigative-journalism.html>

Ivask, S. (2017). TÜ meediauurija: Eesti ajakirjanikke ohustab läbipõlemine. *Novaator*, 11. oktoober. Kasutatud 26.05.2020.

<https://novaator.err.ee/635625/tu-meediauurija-eestiajakirjanikke-ohustab-labipolemine>

Jewish Community of Estonia. (2019). Kasutatud 20.04.2020. www.shorturl.at/mDHJV

Karu M., Soo K., Biin H., Lamesoo K., Meiorg M., Masso M. ja Turk P. (2014) *Sooline ja seksuaalne ahistamine töökohal*. Tallinn: Poliitikauuringute Keskus Praxis. Kasutatud 10.03.2020.

https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Ministeerium_kontaktid/Uuringu_ja_analuisid/Sotsiaalvaldkond/sooline_ja_seksuaalne_ahistamine_tookohal_veebi.pdf

LeBlanc, M. M. ja Barling, J. (2005). Understanding the many faces of workplace violence. *Counterproductive work behavior: Investigations of actors and targets*, (lk 41–63). Washington, DC: American Psychological Association. Kasutatud 10.04.2020.

<https://psycnet.apa.org/record/2004-19514-002>

Lehete, G. (2020). Naisspordiajakirjanikud räägivad üha julgemalt Prantsuse toimetustes vohavast seksuaalsest ahistamisest. *Delfi Sport*, 25. aprill. Kasutatud 25.04.2020.

<https://sport.delfi.ee/news/varia/muu/naisspordiajakirjanikud-raagivad-uha-julgemalt-prantsuse-toimetustes-vohavast-seksuaalsest-ahistamisest?id=89657451>

McDonald, P., Charlesworth, S. ja Graham, T. (2015). Developing a framework of effective prevention and response strategies in workplace sexual harassment. *Asia Pacific Journal of Human Resources* 53, 41–58. Kasutatud 20.04.2020.

<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1744-7941.12046>

McLaughlin, H., Uggen, C. ja Blackstone, A. (2012). Sexual Harassment, Workplace Authority, and the Paradox of Power. *American Sociological Review*, 77, 625–647.

<https://www-tandfonline-com.ezproxy.utlib.ut.ee/doi/pdf/10.1080/17512786.2019.1704842?needAccess=true>

Me Too kodulehekülg. (2020). Kasutatud 20.04.2020. <https://metoomvmt.org/about/>

Nielsen, M. B., Matthiesen, S. B. ja Einarsen, S. (2008). Sense of coherence as a protective mechanism among targets of workplace bullying. *Journal of Occupational Health Psychology*, 13, 128–136. Kasutatud 15.04.2020. <https://doi.org/10.1037/1076-8998.13.2.128>

Nilsson, M-L., Örnebring, H. (2016). Journalism Under Threat. *Journalism Practice*, 7, 880-890. Kasutatud 20.04.2020.

<https://www-tandfonline-com.ezproxy.utlib.ut.ee/doi/full/10.1080/17512786.2016.1164614>

Nimri, R., Kensbock, S., Bailey, J. ja Patiar, A. (2020) Management perceptions of sexual harassment of hotel room attendants. Kasutatud 02.05.2020.

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13683500.2020.1722619?journalCode=rcit20>

Niven, K., Sprigg, C., A. ja Armitage, C., A. (2013) Does emotion regulation protect employees from the negative effects of workplace aggression? *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 22, 88-106. Kasutatud 18.03.2020.

https://www.researchgate.net/publication/241684041_Does_emotion_regulation_protect_employees_from_the_negative_effects_of_workplace_aggression

North, L. (2016) Damaging and daunting: female journalists' experiences of sexual harassment in the newsroom. *Feminist Media Studies*, 16, 495-510. Kasutatud 23.04.2020.

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14680777.2015.1105275?journalCode=rfms20>

Palgi, G. (2018). *Eesti naisajakirjanike kogemused agressiivsete ja ahistavate*

*online-kommentaari*dega. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni eriala.

Reisenbuk, K. (2019). Mart Helmele jäi ette järjekordne ERRi ajakirjanik, AK astus kolleegi kaitseks välja. *Postimees*, 15. mai. Kasutatud 7.12.2019.

<https://www.postimees.ee/6683722/mart-helmele-jai-ette-jarjekordne-erri-ajakirjanik-ak-astus-kolleegi-kaitseks-valja>

Repucci, S. (2019). Freedom and the Media 2019: A Downward Spiral. *Freedom and the Media 2019*, 1-7. Kasutatud 20.03.2020.

https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/FINAL07162019_Freedom_And_The_Media_2019_Report.pdf

Riives, A. (2019). *Eesti meesajakirjanike kogemused negatiivsete ja agressiivsete kommentaatorite ning allikatega*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni eriala.

Sayan-Cengiz, F. ja Tekin C. (2019). The ‘gender turn’ of the populist radical right. *Open Democracy*, 16. detsember. Kasutatud 20.01.2020.

<https://www.opendemocracy.net/en/rethinking-populism/the-gender-turn-of-the-populist-radical-right/>

Schroeder, R. (2018). Digital media and the rise of right-wing populism. *Social Theory after the Internet: Media, Technology, and Globalization*. Kasutatud 7.12.2019.

<https://ecpr.eu/Events/PaperDetails.aspx?PaperID=35605&EventID=96>

Steinfeld, N. (2019). To Be there when it Happened: Immersive Journalism, Empathy, and Opinion on Sexual Harassment. *Journalism Practice*, 14, 240-258. Kasutatud 4.04.2020.

<https://www-tandfonline-com.ezproxy.utlib.ut.ee/doi/full/10.1080/17512786.2019.1704842>

Sturges, F. (2020). It took 80 women to put Weinstein in jail – it’s time to stop protecting powerful, rich men. *The Independent*, 26. veebruar. Kasutatud 20.04.2020.

<https://www.independent.co.uk/arts-entertainment/films/features/harvey-weinstein-rape-trial-victims-court-sentence-prison-metoo-sex-abuse-a9360131.html>

VIDEO: President Ilves ajakirjanikele osutades: kuule, viska nad välja! (2014). *Delfi*, 5. mai. Kasutatud 22.02.2020.

<https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/video-president-ilves-ajakirjanikele-osutades-kuule-viska-nad-valja?id=68605881>

Virkus, S. (2016). *Kvalitatiivne sisuanalüüs*. Kasutatud 20.04.2020.

https://www.tlu.ee/~sirvir/Intervjuu_vaatlus_ja_sisuanals/kvalitatiivne_sisuanals.html

Weller, S. (2017) Using internet video calls in qualitative (longitudinal) interviews: some implications for rapport. *International Journal of Social Research Methodology*, 20, 613-625. Kasutatud 15.05.2020.

<https://www-tandfonline-com.ezproxy.utlib.ut.ee/doi/full/10.1080/13645579.2016.1269505>

Women's Media Center. (2017). *The status of women in the U.S media 2017*.

Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimismeetod sotsiaalteadustes*. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus. Kasutatud 02.03.2020.

http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf

LISAD

Lisa 1

Intervjuukava

Eranditult kõik ajakirjanikud soovisid juba intervjuude kokku leppides minna teietamiselt sinatamisele üle. Magistritöö eesmärki tutvustasin samuti intervjuud kokku leppides, et nad saaksid aegsasti pisut mõtiskleda ja meenutada sel teemal.

Sissejuhatus

- Kui kaua oled tegelenud ajakirjandusega?
- Mis teemasid Sulle meeldib kõige rohkem kajastada?
- Mis teemad on põhilised, mida kajastad/mille kajastamist kõige tihedamini ette tuleb?

Negatiivse tagasisidega juhtumid, ahistamine

- Missugune on selline üleüldine, tavapärase tagasiside Sinu kajastatavatele teemadele?
- Kas on ka mingisuguseid teemasid, mille puhul tead ette, et tuleb tõenäolisemalt negatiivset tagasisidet?
- Oled Sa nõus rääkima mõnest konkreetsemast kogemusest, kus Sind pandi Sinu ameti tõttu lugeja/allika või kellegi teise poolt ebamugavasse olukorda? Mis siis juhtus?

Ahistamise tagajärgedega tegelemine, toetuse otsimine, ohutunde teadvustamine

- Kuidas Sa tol hetkel selle olukorraga tegelesid?
- Kas ja kelle poole sa sel hetkel toetuse ja abi saamiseks pöördusid?
- Kas otsisid toimetusest tol korral abi? Kui jah, siis kellelt?
- Kas oled kunagi pöördunud tööalaselt enda ohutuse tõttu politsei või kohtusüsteemi poole?
- Oled Sa kuulnud, kas ka mõni kolleeg on sarnase olukorraga rinda pistnud? Kui jah, siis uurin edasi, millega oli tegu.
- Mis Sa arvad, millist rolli mängis nende kaasuste juures sinu/autori sugu?

- Kas oled kuulnud, et meeskolleegidel juhtub sarnaseid asju?
- Kuidas Sa võrdleksid enda turvatunnet praegu selle ajaga, kui Sa veel ei töötanud ajakirjanikuna? Oled Sa end kunagi tundnud realselt ohustatuna mõne kommentaari või kirja tõttu?
- Kas oled märganud enda karjääri jooksul ebamugavate olukordade sagenemist või hõrenemist?

Stressiallikad ning üldisem arvamus

- Mis on Sinu üldine suhtumine netikommentaatoritesse?
- Kui suureks, mõjukaks probleemiks pead Eestis tugevat negatiivset tagasisidet ajakirjanike suunal?
- Mis on Sinu arvamus - kui suureks stressiallikaks võib ajakirjanikule järjepidev tugev põhjendamata negatiivne tagasiside osutada?
- Mis on veel ajakirjanike tüüpilised stressiallikad?
- Kirjelda aga palun neid aspekte töös, mis teevad ajakirjanikuameti nauditavaks?
- Kas selle teema juures jäi sul veel midagi rääkimata? Midagi, mille kohta ma ei osanud ise küsida? Kuulan hea meelega.

Lisa 2

Küsimused meediaväljaannete peatoimetajatele.

1. Kui suur probleem on Teie väljaandes ajakirjanike verbaalne või füüsiline ahistamine või ründamine allikate või lugejate poolt? Kui palju seda Teie hinnangul Teie toimetuse ajakirjanikel ette tuleb?
2. Kas olete peatoimetajana kuulnud või teada saanud säärastest juhtudest, kus üks kolleeg ahistab/ründab verbaalselt või füüsiliselt teist?
3. Kas Teie toimetuses on väljatöötatud süsteem, kuidas peaks ajakirjanik käituma, kui keegi hakkab teda kas verbaalselt või füüsiliselt töö tõttu ahistama või ründama?
4. Kui Teil on (ülalmainitud) väljatöötatud süsteem, siis kas olete nõus seda pisut kirjeldama? Kas see süsteem on kuskil ajakirjanikele kohe kättesaadav, nt siseveeb, või tuleb ajakirjanikul seda küsida näiteks personaliosakonnast?

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Greete Palgi,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose “Eesti naisajakirjanike kogemused agressiivsete ja ahistavate kommentaaride ja allikatega”, mille juhendaja on Signe Ivask,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Greete Palgi

27.05.2020